Punkt i protokollet PR 114/2017 rd

Plenum

Onsdag 8.11.2017 kl. 14.00—21.54

4. Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av det övergripande avtalet om ekonomi och handel mellan Kanada, å ena sidan, och Europeiska unionen, och dess medlemsstater, å andra sidan

Regeringens proposition RP 149/2017 rd

Remissdebatt

Andre vice talman Arto Satonen: Ärende 4 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till utrikesutskottet, som grundlagsutskottet, lagutskottet och ekonomiutskottet ska lämna utlåtande till.

Debatt

14.04 **Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Kai Mykkänen** (esittelypuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Tänä päivänä talouskatsauksissa riskiosio aloitetaan sanoilla "kauppasodan uhka on suurin riski" — aika poikkeava tilanne verrattuna siihen, mitä itse asiassa suurimpana osana sodanjälkeistä taloutta on nähty. Sanoisin myös, että Euroopan kauppapolitiikka ja kauppasuhteet ovat seuraavan vuoden aikana tienhaarassa. Jos epäonnistumme uusien sopimusten aikaansaamisessa Kanadan kanssa, sen jälkeen Japanin kanssa, Etelä-Amerikan Mercosurin kanssa, signaali ulospäin on se, että protektionismi on voittanut, vapaakauppa on kääntynyt taaksepäin, neuvottelumekanismi ei toimi, vain suurten pelureiden muskelit toimivat. Jos taas haluamme näyttää, että ympäri maailmaa nousseen nationalistisen populismin jälkeen tilalle ei tule pysähdys vaan synteesi, niin silloin teemme uusia, edistyksellisiä sopimuksia, joista itse asiassa tämä nyt käsillä oleva ehdotus Suomen eduskunnalle vapaakauppasopimuksen ratifioinnista Kanadan kanssa on erittäin tärkeä palikka tällä tiellä.

Mitä tarkoitan synteesillä? Sitä, että tässä ensimmäistä kertaa luodaan pysyviin, riippumattomiin tuomareihin perustuen riitojenratkaisumenettely, ei niin sanottuun perinteiseen anglosaksiseen kauppaoikeuteen perustuva välimiesmenettely. Se olisi merkittävä, itse asiassa välttämätön askel kohti kansainvälistä investointituomioistuinta, jota Euroopan unioni ja Kanada ovat myöskin tämän sopimuksen yhteydessä sitoutuneet yhdessä maailmalle ajamaan, ja merkittävä askel tätä kautta avoimuuden ja oikeusvaltiomaisemman kauppaoikeuden tielle laajemmin.

Toiseksi tässä Kanada-sopimuksessa on aiempaa laajemmin ja selkeämmin sitoumukset liittyen kansainvälisiin työnormeihin, kansainväliseen ympäristöoikeuteen. Tämä on myös erittäin tärkeä asia, kun katsomme seuraavaksi esimerkiksi Vietnamin kanssa solmittavaa vapaakauppasopimusta, joka todennäköisesti on pöydällä vielä ensi kevään aikana. Miten varmistamme sen, että työoikeuksiin, ympäristönormeihin liittyvät osuudet kaupan

säännöissä tulevat myös toimeenpannuiksi? Tässä myös Kanada-sopimuksen esimerkki on tärkeä virstanpylväs eteenpäin.

Kaupallisesti katsoen tämä Kanada-sopimus on myös itse asiassa kaikkien aikojen kattavin sopimus varsinkin palveluiden ja hankintojen osalta. Kanada avaa erityisesti julkisten hankintojen markkinansa laajemmin kuin kertaakaan aiemmin on tapahtunut, laajemmin kuin esimerkiksi Yhdysvaltain puolelle aikaisemmin NAFTA-sopimuksen puitteissa.

No mitä tämä merkitsee Suomelle konkreettisesti? Olin vajaa kuukausi sitten viikon verran Kanadassa 25 biotalousyrityksen kanssa. Siinä meillä olisi oiva paikka päästä kasvamaan Kanadan laajalla biomassamarkkinalla mutta itse asiassa aika vähän kehittyneellä biotaloudella meidän ratkaisuillamme. Kanadassa metsiä käytetään yksipuolisesti, ei esimerkiksi energiakäyttöön, ei polttoaineeksi, ja monella tavalla jo ihan metsänhoito ja -korjuuketjukin on huomattavan alikehittynyt verrattuna suomalaiseen perinteeseen. Tällä puolella törmäämme tällä hetkellä myös kaupan esteisiin. Mukana oli esimerkiksi seitsemän lämpövoimalaitosten valmistajaa. Lämpökattiloiden painetestaukset ovat kalliita menettelyitä varsinkin pienehköille suomalaisille perheyrityksille, ja kun ne täytyy tehdä uudestaan, kun pyrkii Kanadan markkinalle, helposti jää yrittäminenkin kesken. Jos EU-standardi soveltuu, niin silloin uskalletaan satsata uuteen markkinaan, ja toivottavasti nyt CETA-sopimuksen myötä, kuten sopimuksessa lukee, mahdollisimman nopeasti, aidosti mahdollistuu EU-standardeihin nojautuva vaikkapa bioenergiakattiloiden vieminen Kanadan markkinoille, joilla valtava potentiaali olisi. Sama koskee erityisesti näiden testausvaatimusten osalta lumessa kulkevia ajoneuvoja, lääketieteellisiä laitteita — jälleen merkittävää osaamista ja markkinaa meiltä.

Mittakaava: puhutaan noin 700 miljoonan euron viennistä jo nyt. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus arvioi, että noin 40 prosenttia tyypillisesti pitkällä aikavälillä tämäntyyppiset sopimukset lisäävät vientiä. Siis puhutaan satojen miljoonien eurojen hyödystä suomalaiselle viennille, joka nimenomaan koituisi pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, joille nämä muut kuin tulleihin liittyvät vaikeudet ovat kaikista merkittävimpiä. Tulliedut ovat tässä kuitenkin sitten jo nykyisellään pienempi ongelma Kanadan tapauksessa. Tällä hetkellä 20 suurinta viejäyritystä kattaa 80 prosenttia meidän Kanadan-viennistämme, tulevaisuudessa toivottavasti ja todennäköisesti ehkä alle kaksi kolmasosaa on 20 suurimman viejän markkinaosuus.

Huolia on esitetty muutamassa otteessa siitä, rajoittaako tämä sopimus esimerkiksi meidän mahdollisuuksiamme muuttaa tulevaisuudessa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistapaa, mitä ikinä siitä jatkossa päätetäänkään. Tosiasia, jonka myös tarkastusvaliokunta tätä heidän kanssa käsiteltyämme totesi alkuvuodesta, on, että Kanada-sopimukseen liitetyt Suomen varaumat aivan yksiselitteisesti laskevat ulkopuolelle sosiaali- ja terveyspalvelut, myös silloin kun ne on yksityisrahoitteisesti tuotettu, myös silloin kun ne ovat yksityisten palveluntuottajien tuottamia. Tämä sopimus ei millään tavalla rajoita Suomen eduskunnan tai Suomen viranomaisten oikeutta puuttua sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamistapaan eikä myöskään palauttaa niitä kilpailulle avatuilta markkinoilta takaisin julkisen sektorin yksinoikeustuotantoon, jos niin päätetään jossain vaiheessa toimia.

14.10 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! CETA-sopimuksen niin sanottu väliaikainen soveltaminen alkoi syyskuussa tilanteessa, jossa huomattava osa jäsenmaiden parlamenteista ei ole sopimusta vielä hyväksynyt, ja Suomi on yksi näistä maista. Väliaikainen soveltaminen tarkoittaa, että nyt kun saamme hallituksen esityksen eteemme, niin yli

90 prosenttia sopimuksesta on jo voimassa. Demokratian näkökulmasta tämä on ongelmallista, ettei kansallisilla parlamenteilla ole mahdollisuutta aktiivisesti osallistua tällaisiin taloudellisia ulkosuhteita keskeisesti määritteleviin sopimuksiin. Demokraattisessa järjestelmässä sopimuksen tulisi astua voimaan vasta, kun kansallinen ratifiointi on saatu kaikissa maissa loppuun asti. Demokratian näkökulmasta pitäisi oikeastaan mennä toiseen suuntaan, eli neuvottelumandaatti tulisi hyväksyttää jäsenmaissa jo ennen neuvotteluiden alkamista eikä sen jälkeen. Myös Euroopan parlamentin pitäisi olla keskeisesti mukana mandaatin muotoilussa. Nyt kansalliset parlamentit ovat lähinnä hyväksymisen kumileimasimia.

Tärkein väliaikaisen soveltamisen ulkopuolella oleva ja niin sanottuun jaettuun toimivaltaan kuuluva kokonaisuus on investointi, riidat ja niiden sovittelu. Esitetty investointituomioistuinmalli tarkoittaa huomattavaa kansallisen määräysvallan ja julkisen varan siirtoa yksityisoikeudelliselle elimelle, joka ei ole millään muotoa tilivelvollinen toiminnastaan. Tähän liittyy useita keskeisiä ongelmia, vaikka investointituomioistuin on toki parempi kuin välimiestuomioistuin. Koko investointituomioistuimen tarve on kyseenalainen. Kansalliset tuomioistuimet olisivat täysin päteviä hoitamaan mahdolliset kiistat. Niillä on vakiintuneet tavat ja kansanvaltainen legitimiteetti. Sijoittajatuomioistuimessa sen sijaan oikeuksia on vain monikansallisilla yrityksillä. Vain ne voivat nostaa kanteita ja saada korvauksia. Järjestelmä tarkoittaa suuryritysten vallan vankistumista. Esimerkiksi lakivaliokunta on aiemmin TTIP-neuvotteluiden yhteydessä todennut: "Tällaisten riitojen käsittelemistä kansallisissa tuomioistuimissa tulisi valiokunnan näkemyksen mukaan oikeusvaltioiden välillä pyrkiä pikemminkin edistämään. Investointisuojariitojen käsittelemisen kansallisissa tuomioistuimissa tulisikin olla ensisijainen ratkaisu." Tämä siis lakivaliokunnan lausunnosta, ja tämä sama huomio pätee myös CETA-sopimukseen.

Arvoisa puhemies! Meillä vakuutellaan, että kansallinen sääntelyvalta säilyy, mutta rehellisyyden nimissä on syytä todeta, että sääntelyn on noudatettava CETA-sopimuksen mukaisia velvoitteita ja sitoumuksia. Jos yritys katsoo, että sääntely rajoittaa sen oikeuksia tai mahdollisia voittoja, valtio voi löytää itsensä pian tuomioistuimesta. Maailmassa on jo kokemuksia sadoista tapauksista, joissa esimerkiksi terveyden tai ympäristön hyvinvointia edistävä säädösmuutos on toiminut pontimena yrityksen kannevaateille — puhumattakaan niistä lukemattomista tapauksista, joissa lainsäätäjä itse on luopunut lakihankkeista, koska on ennakoinut niiden johtavan korvausvaatimuksiin.

Euroopan tuomioistuin pohtiikin parhaillaan Belgian pyynnöstä, onko esitetty investointituomioistuin edes EU-lainsäädännön perussopimusten mukainen. Olisikin suotavaa, että meillä olisi tieto päätöksestä ennen kuin meidän on otettava sopimukseen kantaa.

Arvoisa puhemies! CETAan liittyy riskejä ja myös hyötyjä, mutta optimistisimmissakin skenaarioissa hyödyt jäävät melko vaatimattomiksi. EU-komission virallisen arvion mukaan kymmenen vuotta voimaantulon jälkeen CETAn vaikutus bruttokansantuotteeseen voisi olla EU:ssa 0,003—0,08 prosenttia ja Kanadassa 0,08—0,76 prosenttia. Näihinkin sisältyy epärealistisia oletuksia, kuten täystyöllisyys ja työvoiman täysin joustava liikkuminen sektorilta ja työtehtävästä toiseen. Tulonjakovaikutusten analyysi on vaikutusarvioissa puutteellinen, vaikka tulonjakovaikutuksia varmasti tulee eri ihmisryhmien, sektoreiden, jäsenmaiden ja alueiden välillä. On huomattava, että varsinaisista kaupan esteistä ja tulleista on pitkälti jo luovuttu, eli CETAssa on kyse paljon muusta kuin varsinaisesta tullien ja mekaanisten kaupan esteiden purkamisesta eli pääasiassa sääntelyn yhdenmukaistamisesta.

Arvoisa puhemies! Kansainvälisen kaupan ja investointien säännöistä tulisi sopia monenkeskisesti aina, kun se on mahdollista. Sopimuksissa tulisi olla nykyistä parempi tasapaino yritysten, valtioiden ja kansalaisten oikeuksien välillä. On erittäin ongelmallista, että yritysten taloudellisiin oikeuksiin liittyvät näkökulmat muodostavat sopimuksen tiukan ytimen, kun taas ympäristön, työntekijöiden ja yhteiskuntien hyvinvointiin liittyvät asiat on sijoitettu kestävän kehityksen kappaleisiin ilman sitovuutta. Tällainen toivotaan toivotaan -lähestymistapa ei riitä, vaan myös työntekijöiden hyvinvoinnin, elintarviketurvallisuuden ja ympäristönsuojelun kaltaisten asioiden pitäisi olla vastaavalla tavalla sitovia ja sanktioituja.

EU:n kaavailema monenkeskinen investointituomioistuin voisi olla edistysaskel nykyisessä sekavassa tilassa mutta vain, jos se täyttää tietyt perusehdot. Sen tulisi olla pysyvä ja itsenäinen, antaa tasapuoliset oikeudet ja kanneoikeus kaikille osapuolille, huomioida julkisoikeuden periaatteet, tarkastella myös yritysten velvollisuuksia eikä vain oikeuksia sekä kunnioittaa olemassa olevia kansallisia instituutioita, lakeja ja tuomioistuimia ja olla toissijainen niihin nähden.

Arvoisa puhemies! Toivon, että Suomen ja EU:n demokraattinen oikeus sääntelyyn säilyy myös tulevaisuudessa, ja toivon, että tämäkin näkökulma otetaan valiokuntakäsittelyssä huomioon, kuten myös ympäristön ja sosiaalisten oikeuksien suojelu ja niiden velvoitteiden sitovuus tässä sopimuksessa.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Otamme vielä edustaja Tuppuraisen puheenvuoron ja sen jälkeen menemme debattiin.

14.18 **Tytti Tuppurainen sd:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys Euroopan unionin ja Kanadan välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen, CETAn, ja sen määräysten voimaansaattamislain hyväksymisestä on kannatettava. Enemmänkin: CETA on hyvä sopimus, jonka merkitys ulottuu kauppaa laajemmalle. Esitys ansaitsee eduskunnan laajan tuen jo pelkästään Suomen taloutta tukevana kauppasopimuksena. Noin 8 500 suomalaista työpaikkaa perustuu Kanadan kanssa tehtävälle kaupalle. Tavaroiden ja palveluiden viennissä on lisäksi kasvunvaraa. Kanada on maailman kymmenen suurimman talouden joukossa, ja maa on kaupalle ja investoinneille turvallinen kohde. Parhaiden käytettävissä olevien arvioiden mukaan kaupan esteiden purkaminen kasvattaa EU:n ja Kanadan välistä kauppaa lähes neljänneksellä. Uudet vientiin tulevat työpaikat luovat niitä lisää muille sektoreille, joten sopimuksen pitkän aikavälin vaikutukset näkyvät Suomessa tuhansina uusina työpaikkoina.

Arvoisa puhemies! EU:n ja Kanadan CETA-sopimus merkitsee enemmän kuin pelkkää viennin ja kaupan kasvua. Se on rohkaiseva osoitus siitä, että vuosikymmeniä jatkunut ja miljardien ihmisten elintasoa parantanut globalisaatio ei sittenkään ole pysähtynyt. Protektionismi ja rajojen sulkeminen eivät sittenkään ole nujertamassa kehitystä ja edistystä. Globalisaatio ja sen perustana oleva kansainvälisen kaupan vapaus ovat nostaneet elintasoa ympäri maailman. Elintason nousu ei ole merkinnyt vain kulutuksen kasvua. Tärkeämpää on, että siihen on liittynyt elinajanodotteen kasvu, terveydentilan parantuminen sekä lukutaidon ja yleisen hyvinvoinnin kohoaminen. Globalisaation suuria voittajia ovat kehitysmaiden, tai oikeastaan entisten kehitysmaiden, ihmiset. Näiden ohella globalisaatio on hyödyttänyt myös kehittyneitä maita. Suomi on hyvä esimerkki globalisaation voittajasta,

tarkasteltiinpa tilannetta vaikka 150 tai 15 vuoden aikajänteellä. Pitkällä tähtäyksellä häviäjiä ovat vain ne maat ja ne alueet, jotka ovat jättäytyneet globalisaation ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Samalla kun avaamme rohkeasti talouttamme maailmalle, on ymmärrettävä, että kaikki taloudellinen muutos, olipa kysymys globalisaatiosta, kotimarkkinoiden muutoksesta tai teknologiasta, on yksilötasolla usein vaativa asia. Yhteiskunnan on pystyttävä tarjoamaan tarpeelliset turvaverkot muutoksesta selviämiseen. Talouskehityksen on oltava sosiaalisesti oikeudenmukaista, ja sen on otettava huomioon ympäristönsuojelu.

CETA-sopimus on malliesimerkki sopimuksesta, jossa kaupan edistäminen on sovitettu yhteen kuluttajien, työntekijöiden ja ympäristönsuojelun kanssa. Näiden tavoitteiden saavuttaminen on toki ollut lähtökohtaisesti helppoa, sillä Kanada on lainsäädännöltään ja kulttuuriltaan Euroopalle läheinen ja kehittynyt yhteistyökumppani. Yhtenä esimerkkinä samankaltaisuudesta voi todeta maan terveydenhuoltojärjestelmän perustuvan suurimmalta osin julkiselle rahoitukselle. Vahvoista lähtökohdista on voitu kehittää hyvä sopimus. Sopimus vahvistaa takeet kuluttajia suojaaville säädöksille. Sopimus vahvistaa työntekijöiden oikeuksia ja pitää auki mahdollisuuden parantaa niitä säätelyllä edelleenkin. Ympäristönsuojelunormeillekaan sopimus ei aseta kattoa, vaan niiden parantaminen on edelleen mahdollista. Sopimuksen puitteissa Suomi voi järjestää sosiaali- ja terveyspalvelut yksityisesti, julkisesti tai millä tavoin me itse haluamme.

Sopimuksessa on tehty uusi avaus koskien investointisuojaa ja siihen liittyviä riitojenratkaisumenettelyitä. Kansainvälinen riitojenratkaisu ei ole yksinkertainen eikä helppo tehtävä. Mikäli järjestelmä perustuu kansallisille tuomiovalloille, voi mikä tahansa valtio romuttaa yhteiset pelisäännöt. Vaikka luottaisimme EU-maiden tai Kanadan oikeuslaitoksiin, on syytä muistaa, että maailmassa on maita, joissa eivät yhteiset säännöt päde. Toisaalta kansalaiskeskustelussa on oltu kriittisiä järjestelmille, joissa riitojenratkaisu on uskottu välimiesmenettelylle. Kritiikki on ollut kovaa, vaikka valtiot ovat harvoin välitystuomioita hävinneet. CETA-sopimus tuo ratkaisuksi investointituomiojärjestelmän, joka on riippumaton ja jossa on selkeät säännöt ja avoimuus, jotka lisäävät sen uskottavuutta. Uudet kauppasopimukset voidaan tehdä tätä mallia hyödyntäen. Siitä voi tulla sopimusten standardi.

Kun puhumme vapaakaupasta ja sen edistämisestä, puhumme siis säätelyn kehittämisestä. Tavaroiden, palveluiden, ihmisten ja pääomien liikkuvuus edellyttää kansallisten sääntöjen sovittamista yhteen. CETA-sopimus on hyvä pohja kaupan säätelylle.

Arvoisa puhemies! CETA-sopimus vahvistaa uskoa siihen, että Euroopan unioni on nousemassa globaalin talouden säätelyn ja sopimisen johtoon. Kun toivottavasti piankin saamme EU:n ja Japanin välisen sopimuksen valmiiksi, syntyy taas vahva solmukohta kansainvälisen kaupan edistykselliseen sääntelyyn. CETA antaa myös toiveita sille, että Britannian onneton Brexit-hanke ei johda eroon EU-yhteistyöstä, vaan tämäkin suhde kehittyy EU:n johdolla. Kenties tulevina vuosina, parempina aikoina, voimme edistyä myös transatlanttisten suhteiden kehittämisessä ja TTIP-sopimukseen pääsemisessä.

Vuosi 2016 oli hirveä vuosi, annus horribilis. Protektionismi ja nationalismi pääsivät voitolle, liberaalin maailmanjärjestyksen poliittinen ja taloudellinen pohja järkkyi. Tänä vuonna maailmaan on tullut toivon ja valon sävyjä. Kansainvälinen järjestys voi sittenkin olla tarpeeksi vahva voittamaan vaikeudet. CETAn kaltainen taloussopimus on voitto vapaudelle ja edistykselle. Se ei ole pieni voitto eikä lyhyt askel, se on suuri saavutus, jonka Suomen eduskunnan on syytä vahvistaa.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt on mahdollisuus pyytää vastauspuheenvuoroja, ja ne aloittaa edustaja Aalto.

14.24 **Touko Aalto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vapaakauppa on hyvä renki mutta huono isäntä. Vihreät tahtovat varmistua siitä, että vapaakaupan edistäminen ei johda heikennyksiin esimerkiksi ihmisten terveydessä tai ympäristön tilassa. Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän edustaja Tuppurainen käytti toiveikkaan puheenvuoron, mutta huomautan, että tämänkään suhteen ei pidä olla sinisilmäinen.

Käsittelyssä oleva CETA-sopimus on paljon porua herättäneen TTIP-sopimuksen pikkuveli. Kaupan esteitä on hyvä purkaa, mutta sopimukset molemminpuolisten käytäntöjen yhtenäistämisestä on aivan eri asia. Vihreät eivät voi hyväksyä sellaista sääntelyn yhtenäistämistä tai investointisuojaa, joka käytännössä antaisi ulkomaalaisille taloudellisille toimijoille mahdollisuuden estää, hidastaa, heikentää tai kumota kotimaista sääntelyä. Kysymykseni ministeri Mykkäselle kuuluu: mitä mieltä ministeri on CETAn ratchet-lausekkeesta investointituomioistuimen sekä väliaikaisen soveltamisen käytännöstä demokratialle sekä [Puhemies koputtaa] jäsenvaltioiden kyvylle tehdä kansallista sääntelyä?

14.25 **Olavi Ala-Nissilä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tunnen tuota Kanadan taloutta, kun lähisukulaisia asuu siellä paljon. Siinä on paljon opittavaa. Esimerkiksi yhtään Kanadan dollaria ei ole käytetty koskaan pankkitukeen tässä kriisien aikana. Siis siellä ovat pankkijärjestelyt olleet koko ajan kunnossa, vaikka on saanut olla Yhdysvaltain naapurina.

Nyt me tiedämme NAFTA-sopimuksen tilanteen: Se on epämääräinen nyt presidentti Trumpin kaudella, ja se on tietenkin huono asia. Mutta Kanadalle silloin tämä CETA-sopimus asettautuu ehkä vielä tärkeämpänä. Siinä on ilman muuta Suomella ja Euroopan unionilla mahdollisuuksia ottaa vähän johtavaakin roolia tässä yhteydessä.

Mitä Suomi sitten sinne voisi viedä? Minusta digitalisaation ja tekoälyn suhteen meidän pitää olla ja Suomi nyt on erittäin aktiivinen pääministeri Sipilän johdolla EU:ssa, hyvä asia, mutta sitten tulee tämä arktinen osaaminen, [Puhemies koputtaa] ja kysynkin ministeriltä: onko meillä strategiaa, miten me hyödynnämme CETA-sopimusta?

14.26 **Antti Rinne sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää suomalaiselle vientivetoiselle, pienelle kansantaloudelle, että maailmankauppa pelaa ja on reiluin pelisäännöin toimivaa, ja siinä mielessä vapaakaupalla on ollut tässä suhteessa merkittäviä positiivisia vaikutuksia. Se on myös globaalia köyhyyttä vähentänyt merkittävästi, ja sillä on ollut siis yhteiskuntien ja ihmisten välistä tasa-arvoa vahvistavia elementtejä, kunhan se toteutetaan oikealla tavalla.

On kuitenkin niin, että kansalaisjärjestöillä, kansalaisilla ja poliittisilla puolueillakin on epäilyksiä sen suhteen, miten tämä nyt käsittelyssä oleva sopimus ja ylipäätään vapaakauppajärjestelmään ja investointisuojaan liittyvät elementit voidaan varmistaa toimimaan sillä tavalla, että niistä ei aiheudu haittaa kehittää ympäristönormeja, kehittää kansalaisyhteiskuntaa, kehittää julkisen sektorin toimintoja. Siitä syystä kysyn nyt tästä ministeri Mykkäseltä: eikö teidänkin mielestänne ole tärkeätä, että eduskunnassa mahdollisimman monessa valiokunnassa [Puhemies koputtaa] arvioidaan sekä suomalaisen lainsäädännön sisältöä suhteessa CETA-sopimukseen että CETA-sopimusta ylipäätään?

14.27 **Simon Elo sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kun Yhdysvaltain republikaanit ovat lipsuneet hyvältä vapaakauppaa kannattavalta linjaltaan, niin Kanada-sopimuksen merkitys korostuu poliittisesti entisestään. Tässä hyvin tärkeää on se, että tullit poistuvat kaikilta teollisuustuotteilta joko heti tai siirtymäajan jälkeen ja maataloustuotteiden ja elintarvikkeidenkin tullit poistuvat lähes kokonaan. Tämä on erittäin merkittävää: Yli 4 000 suomalaisyritystä harjoittaa vientikauppaa Kanadaan, ja tässä jopa tämmöinen EU-kriitikkokin uskoo komissiota, kerrankin, kun komissio arvioi, että EU:n Kanadan-vienti tukee 8 500:aa työpaikkaa Suomessa. Sen voin uskoa. Vapaakauppa on sinisille lähtökohtaisesti kannatettavaa, kun se huomioi meidän kansallisen edun.

Tämä CETA-sopimus ei ole mikään kabinettien setäsopimus, vaan se luo tasa-arvoisesti työpaikkoja sekä nais- että miesvaltaisilla aloilla. Mutta tähän puoleen liittyen kysyisin arvoisalta ministeriltä: kun on esitetty huolia meidän sosiaali- ja terveyspolitiikkaan liittyen, tähän CETA-sopimukseen [Puhemies koputtaa] liittyen, niin miten sitä arvioitte?

14.29 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on keskusteltu siitä, että nationalismi tai rajojen sulkeminen olisi jotenkin Euroopassa esteenä. Haluan muistuttaa, että sopimusoikeudessa aina jokainen katsoo sen oman etunsa, ei siinä ole mitään ihmeellistä. Se olisi aika kummallista, jos tekisi sopimuksen yksinomaan toisen etua ajatellen.

Olisin itsekin kysynyt tästä investointisuojasta. Olen ymmärtänyt, että kansainvälisessä oikeudessa esimerkiksi asiakirjojen ja käsittelyn julkisuus eivät ole samaa tasoa kuin Suomessa, ja julkisuus palvelee uskottavuutta ja ihmisten oikeusturvaa. Mikä tässä on nyt tilanne tämän osalta? Perussuomalaiset kyllä ovat aina huolissaan siitä, että asiat pysyvät julkisina ja avoimina, ja myös siitä, että päätösvaltaa ei viedä pois liikaa, ja vielä siitä, että nämä asiat tietysti monesti tulevat tänne jo hyvinkin valmiiksi neuvoteltuina ja mikä se meidän oikea [Puhemies koputtaa] vaikutusmahdollisuus enää on.

14.30 **Paavo Arhinmäki vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vuosi sitten edustaja Elo heilui täällä eduskunnassa vielä Trumpin lippalakki päässä — nyt sekin lippalakki on kääntynyt tai ei enää mahdu päähän. [Naurua]

Arvoisa puhemies! Tämä CETA-sopimus niin kuin TTIP:kin on saanut erittäin kovaa kritiikkiä kansalaisyhteiskunnan taholta. Tämä globalisaation kritiikki nimenomaan kumpuaa tästä puolesta, ja se keskeinen kritiikki on keskittynyt ISDS:ään eli investointituomioistuinasiaan. Tässä CETAssa on nyt haettu tämmöistä välimallia eli investointituomioistuinjärjestelmä ICS:ää, mutta se perusongelma kuitenkin säilyy tässäkin järjestelmässä: ulkomaalaisilla sijoittajilla on yksipuolinen mahdollisuus haastaa hallitukset epädemokraattiseen erikoistuomioistuimeen, jos he katsovat, että lainsäädäntö vaikeuttaa heidän mahdollisuuttaan tehdä voittoja. Nyt kysymykseni kuuluukin: miksi Suomi haluaa antaa suurille yrityksille tällaisen järjestelmän kautta valtaa yli eduskunnan, yli kansan valitsemien päättäjien? [Puhemies koputtaa] Se on kysymys, joka pitää ratkaista tässä sopimuksessa.

14.31 **Anne Kalmari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun kävimme Euroopan neuvostossa OECD-raporttia läpi, kaikki valaistuimme siitä, että mitä enemmän kauppaa vapautetaan, sitä enemmän syntyy molemmissa päissä useitten prosenttien kasvu pitemmällä viiveellä. Kyse on sitten siitä, saammeko sen kasvun hedelmät jaettua ta-

saisesti, ja siksi on hyvä, että esimerkiksi kansalaisyhteiskunta otettiin tässä sopimuksessa entistä paremmin keskusteluun.

Ihan haluaisin varmistaa sitä näkökulmaa, mitä maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja tietenkin haluaa varmistaa. Olen käsittänyt, että kun pelisääntöjä yhtenäistetään, niin kuitenkin meillä on mahdollisuus pitää esimerkiksi meidän ruuantuotannossa eurooppalaiset tiukemmat standardit, ja se vaikuttaa tietysti myöskin kuluttajien terveyteen, jos niitä voidaan vaatia tänne tuotavilta tuotteilta — viittaan esimerkiksi hormonien käyttöön ja antibioottisiin kasvun edisteisiin ja gm-vapauteen.

14.32 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Jag vill förena mig med kommissarie Malmström.

Komissaari Malmström on erinomaisella tavalla ajanut lisää avoimuutta näihin prosesseihin, ja yhdynkin hänen näkemyksiinsä siitä, että kansalaiskeskustelu on tuonut muutoksia näihin neuvotteluihin, jotka ovat erittäin tärkeät, jotka muun muassa näkyvät tässä tämän itsenäisen investointituomioistuimen uutena mallina.

Säännöt vapaakauppaan ovat erittäin tärkeitä, jotta vapaakauppaa voitaisiin edistää ja lisätä, mikä on tietenkin hyvin hyvin tärkeää meidän kaikkien hyvinvoinnille. Hyvät säännöt, jotka turvaavat tällaisen kehittymisen prosessin, ovat myöskin turva suomalaisille yrityksille ja suomalaiselle kuluttajalle, koska on hyvin vaikea jäljittää esimerkiksi t-paitojen tuotantoprosessia, kun alihankkijoita on lukuisia ja nykyään tehdään ostot niin suurina bulkkeina. Jotta voisimme pitää t-paitaa hyvällä omallatunnolla, [Puhemies koputtaa] haluan...

Mutta ongelma säilyy, ja lakivaliokunta tulee katsomaan tätä riitojenratkaisumekanismia hyvin tarkkaan, koska ne perusongelmat, joissa kansallinen oikeusjärjestelmä [Puhemies koputtaa] ohitetaan, ovat vielä jäljellä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Pidämme kiinni tästä minuutin vastauspuheenvuoroajasta.

14.33 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomelle avoimena vientivetoisena taloutena kaupan vapautuminen on sinällänsä positiivinen ja hyvä asia, kunhan näistä oikeudenmukaisista pelisäännöistä voidaan pitää kiinni. Aina silloin, jos on jonkunlaisia protektionistisia sääntöjä, ne harvoin sitten suosivat suomalaisia. Jos joudutaan erilaisia kynnysrahoja sun muita maksamaan, niin emme sellaisessa pärjää. Mutta sitten kun kaikille on avoin ja yhdenmukainen kilpailutilanne, niin yleensä kyllä suomalainen yritys silloin on vahvoilla.

Mutta oikeastaan voisi sanoa, että kahteen asiaan nämä ongelmat tässä vapaakaupassa tahtovat kärjistyä — tai lähinnä näissä sopimuksissa — ja ne ovat näitä investointisuojaan ja toisaalta sitten tähän riitojenratkaisumenetelmään liittyviä. Olisinkin kysynyt, kun täällä nyt on käytetty puheenvuoroja tästä erikoistuomioistuimesta ja kysytty sen perään, kun sinällänsä kyllä kallis ja myöskin hyvinkin monimutkainen saattaa olla tämä välimiesoikeusmenettely: Onko se kuitenkin mahdollista edelleen esimerkiksi pk-yritysten kohdalla? Voivatko he keskenään tehdä sentyyppisiä sopimuksia, joissa katsotaan, että ne kuitenkin nimeävät jonkun välimiesoikeuden, jossa ne käyvät [Puhemies koputtaa] sitten keskenään tämäntyyppiset sopimusriidat läpi?

14.35 **Olli-Poika Parviainen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vaikka Kanada on meille tärkeä kumppani, niin minäkin jaan tämän voimakkaan huolen, joka liittyy tähän TTIP-sopimuksesta tuttuun investointisuojaan. Vaikka tätä suojaa on toki tässä parannettu ja ollaan menty sinänsä hyvään suuntaan, niin parannettunakin tämä riitojenratkaisu antaa ulkomaiselle investoijalle paremman suojan kuin kotimaiselle. Sote-palveluissa uhka on erityisen akuutti, jos valinnanvapaus etenee. On täysin mahdollista, että ulkomaiset yritykset voivat vaatia ja vaativat Suomelta korvauksia, jos muutamme toimintaympäristöä sijoittajan odotusten vastaisesti esimerkiksi kansallisen etumme niin vaatiessa eduskunnan päätöksellä tai vaikkapa tuomioistuinratkaisulla. Haluaisin kuulla, ministeri Mykkänen, miten te olette analysoineet tätä tilannetta ja miten te näette nimenomaan soten valinnanvapauden kannalta tämän ulkomaisten yritysten paremman aseman huomioon ottamisen tässä kysymyksessä.

14.35 **Maarit Feldt-Ranta sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän CETA-sopimukseen sisältyy paljon hyötyjä, mutta kyllä siihen sisältyy myös isoja riskejä. Eduskunnan tarkastusvaliokunta perehtyi tähän asiaan tarkkaan, kun käsittelimme soten valinnanvapauslainsäädäntöä. Luen nyt suoran lainauksen tarkastusvaliokunnan keskeisimmästä johtopäätöksestä: "Valtion taloudellinen riski näyttää muodostuvan siitä, jos lainsäätäjä tulevaisuudessa haluaisi palauttaa jo kertaalleen yksityistetyt palvelut julkisen tahon tuotettaviksi. Tällöin valtio/maakunnat joutuvat varautumaan maksamaan korvauksia niin kotimaisille kuin ulkomaisillekin yksityisille toimijoille. Epätietoisuus korvausten määrästä tai pelko huomattavista korvauksista voi tosiasiallisesti johtaa siihen, että markkinoiden avaaminen jää pysyväksi." Tämän ja muidenkin riskien takia on erittäin tärkeää, että eduskunta läpivalaisee tämän asian perusteellisesti.

14.36 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kanada on merkittävä kaivosteollisuus- ja metsäteollisuusvaltio, maa, jossa on todella massiivista kaivosteollisuutta, ja myös kaivosasiat osataan siellä kohtuullisen hyvin. Varmaan Suomella on sinne jotain annettavaakin, ja meillähän on Suomessa tunnetusti paljon kaivosteollisuuteen liittyvää laitevalmistusta, ja olemme tehneet sinne yhteistyötä, ja muun muassa perinteisesti on käyty kaivosmessuilla, jolloin tietämystä on vaihdettu ja kauppoja tehty. Sama koskee metsäteollisuutta. Niin kysynkin ministeriltä: Kun tällaista merkittävää taloudellista yhteistyötä on olemassa, miten te näette tämän vaikuttavan, kun siellä Kanadan eteläpuolella olevan Yhdysvaltain TTIP-sopimushan tunnetusti on vastatuulessa ollut? Miten te näette tämän vaikuttavan Suomen ja Yhdysvaltain väliseen kauppaan, koska kuitenkin Kanadan ja Yhdysvaltain välinen kauppa on erittäin vilkasta ja se rajahan käytännössä on toki olemassa mutta sen yli käyminen ja liikkuminen molemmin puolin rajaa on kovin helppoa ja kauppa erittäin vilkasta?

14.37 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! EU:n ja Kanadan välisen kaupan helpottaminen ja tullien poisto on tervetullutta. Sopimuksen ongelmat liittyvät kuitenkin investointituomioistuimeen, joka on avoin vain ulkomaalaisille sijoittajille, ei valtioille eikä kotimaisille yrityksille ja sijoittajille. Eli se on hyvin yksipuolinen järjestely. Toinen ongelma liittyy työoikeuksien, ympäristöoikeuksien ja muiden sosiaalisten oikeuksien sitovuuteen. Ne eivät ole sopimuksessa samalla tavalla sitovia kuin yritysten taloudelliset oikeudet. Kolmas kysymys liittyy valtioiden mahdollisuuteen kehittää

sääntelyään ja palvelurakennettaan vapaasti myös tulevaisuudessa demokraattisesti näin päätettäessä. Tämä ongelma liittyy sekä investointituomioistuinmenettelyyn että sääntelyyhteistyöhön. Demokraattisesta sääntelymahdollisuudesta olisi pidettävä kynsin ja hampain kiinni.

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole vain sosiaali- ja terveyspalveluista. Ajatellaanpa skenaariota, jossa esimerkiksi jo nyt laajasti yksityistetty varhaiskasvatus haluttaisiin palauttaa julkiseksi. Olisiko se mahdollista, jos siellä olisi [Puhemies koputtaa] kanadalaisia sijoittajia mukana? Tämä on varmistettava.

14.39 **Ville Skinnari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kanadan kanssa tehtävä sopimus on hyvin merkittävä, mutta haluan muistuttaa myös siitä, että niin on Japaninkin. Meillä on monta sopimusta tässä nyt viime aikoina ollut työn alla, ja päällisin puolinhan kysymys on positiivisesta asiasta.

Tässä edustaja Hoskonen oikeastaan vei sanat suustani, koska mainitsi sen, että Kanada toimii myös samana alustana Yhdysvaltoihin. Meillä on pienenä maana, pienenä kansantaloutena ehkä vaikeuksia kaupankäynnissä suurvalloissa, mutta silloin kun me menemme esimerkiksi Kanadan kautta, niin asiat ovat usein helpompia ja yksinkertaisia. Olisinkin kysynyt ministeriltä: oletteko te nyt, kun kävitte vienninedistämismatkalla muun muassa Ottawassa, käyneet läpi sitä, miten sitten jatkossa Suomi voi hyödyntää Kanadaa laajemmin alustana Pohjois-Amerikassa ja etenkin Yhdysvalloissa?

14.40 **Johanna Karimäki vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vapaakaupassa on olennaista se, että se on reilua, otetaan huomioon ihmisoikeudet, työsuojelu, ympäristönsuojelu. Tässä on jo hyvällä tavalla noussut esiin huoli muun muassa sote-palveluista, joita hallitus on vahvasti viemässä yksityisille markkinoille. Investointisuoja ja siihen liittyvä riitojen ratkaisumekanismi ovat kyllä hyvin huolestuttavia elementtejä tässä kauppasopimuksessa.

Jos lukee Naomi Kleinin kirjan Tämä muuttaa kaiken, niin siellä on hyvin vahvasti esitetty kritiikki siitä, että esimerkiksi kansainväliset ilmastosopimukset eivät ole millään tavalla valtioita sitovia, kun sen sijaan kauppasopimussäännöt ja olemassa olevat WTO-säännöt sitovat maita valtavasti. Yritykset voivat haastaa maita oikeuteen, jos heidän investointinsa on suojattu, vaikka se olisi ympäristölle kovinkin tuhoisa. Mitä te, ministeri Mykkänen, teette, jotta tähän kansainväliseen kauppaan saadaan sitovammin [Puhemies koputtaa] mukaan ympäristönsuojelu- ja ilmastonsuojelutavoitteet?

14.41 **Timo Harakka sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan delegaatio sattui olemaan Ottawassa juuri siihen aikaan, kun tämä sopimus astui ehdollisesti voimaan. Kyllä siellä sekä päättäjien että virkavallan näkemys oli hyvin myönteinen. Lähtökohta oli silloin se, että Kanada aikoo ja haluaa tehdä edistyksellisiä kauppasopimuksia, progressive trade agreements, joihin sisältyy korkea ympäristönsuojelun taso, korkea työelämän suojelu, sosiaali- ja terveyspalveluiden kunnioitus ja, mikä on heille nyt uutena äärimmäisen tärkeätä, alkuperäiskansojen kunnioitus, joten varmasti tavoitteet ja tarkoitus on meillä, sekä EU:lla että Kanadalla, sama. Mutta kansalaisliikkeiden esittämä huoli ja arvostelu siitä, että tämä sopimus itsessään pitää kuitenkin sisällään näitten yhteisten tavoitteiden vastaisia pykäliä, jotka mahdollistavat ylikansallisten yritysten ylivallan, täytyy nyt huolellisesti valiokunnissa tutkia. Mitä sanotte, ministeri,

edustaja Rinteen ajatuksesta, että myös sosiaali- ja terveysvaliokunta, ympäristövaliokunta ja [Puhemies koputtaa] työelämä- ja tasa-arvovaliokunta lausuisivat tästä aiheesta?

14.42 **Touko Aalto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäisen puheenvuoroni kysymystä tarkentaen tahdon tuoda tämän investointituomioistuinasian vielä esiin. Se liittyy tähän kaivosteollisuuteen myös.

Investointituomioistuin antaa ulkomaalaiselle sijoittajalle mahdollisuuden viedä uudet kansalliset lait, viranomaispäätökset tai vaikka tuomioistuinratkaisut arvioitavaksi ylikansalliseen elimeen. Eikö tämä ole kallis, byrokraattinen esitys, joka sisältää myös painostusmahdollisuuden, esimerkiksi jos Kanadan kaivosteollisuus ja Suomen ympäristölainsäädäntö joutuvat törmäyskurssille? Aikaisempi puhe tästä CETAn ratchet-lausekkeesta — puhutaan siitä nyt vaikka räikkälausekkeena — tarkoittaa suomeksi sitä, että pulttia voidaan kiristää vain toiseen suuntaan ja toiseen suuntaan käännettäessä pultti pyörii vain tyhjää: esimerkiksi soten valinnanvapauden yhteydessä kerran yksityistettyjä palveluita ei voida palauttaa julkiseen tuotantoon. Tämä asia vaatii vielä tarkennusta tässä yhteydessä, ja näihin kahteen asiaan toivoisin ministeri Mykkäsen vielä tarkentavan vastauksiaan.

14.43 **Simon Elo sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän arvostamaani edustaja Arhinmäkeä siitä, että hän on huomannut minun läheisen yhteistyösuhteeni Amerikan Yhdysvaltain presidenttiin Donald Trumpiin. Lippalakkia tai ei, niin — niin kuin kenen tahansa kohdalla — osasta hänen linjauksistaan pidän, osasta en. Se, mistä en ole pitänyt johdonmukaisesti koko aikana hänen linjauksissaan, on tämä vapaakaupan vastainen toiminta, [Paavo Arhinmäen välihuuto] koska minun nähdäkseni se on myös selvästi hänen osaltaan meidän kansallisten etujemme vastaista. Meidän kansallisen etumme mukaista olisi, että tehdään tällaisia sopimuksia kuin esimerkiksi tämä CETA-sopimus on.

Ja vähän ihmettelen sitä, että kun ajattelee Kanadan johtoa, Justin Trudeauta, niin jos ei tämän johdon kanssa esimerkiksi vasemmistoliitto pysty tällaisia sopimuksia tekemään, niin kenen kanssa sitten. [Paavo Arhinmäen välihuuto] — Kyllä te oman osanne tässä salissa tietysti edustajana teette.

Kun täällä on nostettu tarkastusvaliokunta esille, niin tarkastusvaliokunta pyysi myös ulkoasiainministeriöltä lausuntoa, ja siinä todettiin selvästi, että CETA-sopimuksen investointisuojaa koskevassa osiossa taataan sopimuksen osapuolten lainsäädäntöoikeus. [Puhemies koputtaa] Kyllä se on minun nähdäkseni kunnossa.

14.44 **Tytti Tuppurainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan totta on, että viime aikoina vapaakauppa on ollut vastatuulessa ja on enemmän kaupan rajoittamiseen tähtääviä aloitteita kuin kaupan vapauttamiseen tähtääviä aloitteita, ja se on vakava asia. Tämä perustuu osittain kansalaisten, kansalaisjärjestöjen esittämään huoleen ja kritiikkiin, ja myös se on otettava vakavasti ja vastattava näihin puoliin.

Sekin on kyllä sanottava, että jos Euroopan unioni ei Kanadan kaltaisen maan kanssa pysty tekemään vapaakauppasopimusta, niin ei sitten kyllä yhtään kenenkään kanssa. Näin se vain on, että Kanada on monista seikoista johtuen niin samankaltainen — samat arvot, samanlainen sosiaali- ja terveysjärjestelmä monin paikoin — että kaikki edellytykset olisi tehdä edistyksellinen, muulle maailmankaupalle suuntaa näyttävä kauppasopimus Kanadan kanssa.

Mutta huolta on esitetty investointisuojasta ja riitojen ratkaisusta, ja siihen liittyen yksi huoli on poissa. Nimittäin tämä sopimus merkitsee kuoliniskua ISDS-mekanismille, jota kansalaisjärjestöt kaikkein eniten ovat kritisoineet, että tämä välimiesoikeusmenettely joutaakin mennä historian romukoppaan ja korvautua tällä edistyksellisemmällä investointituomioistuinjärjestelmällä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ministeri Mykkänen, 5 minuuttia.

14.46 **Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Kai Mykkänen:** Arvoisa puhemies! Paljon hyviä kysymyksiä. Muutamaan yritän ehtiä tässä tarttua.

Ensinnäkin yksi keskeinen huolenaihe, josta keskusteltiin, liittyy edelleen julkisten palveluiden turvaamiseen. Tässä edustaja Feldt-Ranta luki aivan oikein tarkastusvaliokunnan lausunnon alkuosan, mutta ilmeisesti ajanpuutteen takia loppuosa jäi lukematta, koska lausunto jatkuu näin: "Sen sijaan EU:n ja Kanadan välinen CETA-sopimus ei näyttäisi saatujen selvitysten mukaan aiheuttavan valtiolle uusia julkisiin palveluihin liittyviä riskejä, jos kotimaisia ja kansainvälisiä yrityksiä kohdellaan yhdenmukaisella tavalla." Tämä alkuosa liittyi minun käsittääkseni tarkastusvaliokunnan identifioimiin riskeihin liittyen meidän oman perustuslain ja osin EU-oikeuden antamiin oikeuksiin tänne investoineille sosiaali- ja terveysalan yrityksille, kenties.

Mutta kuten sanottu, julkisten palveluiden sääntelymahdollisuudet on tässä Kanada-sopimuksessa turvattu oikeastaan kolmella lukolla, paremmin kuin yhdessäkään meidän kansainvälisessä kauppasopimuksessa aiemmin:

Ensinnäkin, mitkään Kanada-sopimuksen velvoitteet eivät koske julkisia palveluita, jotka on tuotettu ei-markkinaehtoisesti. Toiseksi, investointisuojamenettelyjen riitojen ratkaisu ei koske markkinoille pääsyä lainkaan, vaan ainoastaan tänne tehtyjen investointien sääntely-ympäristön muuttamista kansallisuuteen perustuvalla syrjivällä tavalla. Siis jos me päättäisimme, että kanadalaiset palveluntuottajat eivät kelpaa mutta ruotsalaiset kelpaavat, silloin muualla kuin julkisten palveluiden alueella voisi olla kysymys... Esimerkiksi jos kaivosteollisuudessa päättäisimme, että kanadalaiset kaivosyritykset eivät kelpaa mutta yhdysvaltalaiset kelpaavat, niin silloin voisi haastaa riitojen ratkaisuun. Mutta jos sen sijaan kiristämme esimerkiksi ympäristösääntelyä, johon edustaja Aalto aivan oikein kiinnitti, tärkeään asiaan, huomiota, niin tässä sopimuksessa on erikseen mainittu terveyteen, ympäristöön, legitiimiin julkiseen valtaan liittyvä sääntelyn kiristäminen. Niin kuin esimerkiksi Tuppurainen korosti, tässä on vain pohjaa kuvattu ja aina on mahdollisuus säädellä ylöspäin.

Toinen lukko on vielä sitten se, että Suomi, johtuen meille tärkeästä ja globaalisti poikkeuksellisesta tavasta järjestää sosiaali- ja terveyspalveluita, on vielä jättänyt kansallisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden puolelle EU:n tiukimmat varaumat, jotka selkeästi sanovat, että vaikka niitä tuotettaisiin yksityisrahoitteisesti, vaikka niitä tuotettaisiin yksityisten toimijoiden tuotannolla, niiden osalta meitä eivät koske mitkään kaupan vapauttamiseen liittyvät velvoitteet.

Vielä kolmanneksi, pitkälti johtuen eräiden Keski-Euroopan maiden sisäpoliittisista kuohuista, tähän viime metreillä vielä kirjoitettiin erillinen niin sanottu tulkintaväline viime vuoden syksyllä, erityisesti liittyen Belgian tilanteeseen, ja tässä vielä vahvistettiin se, että tämä ei estä julkisten palveluiden palauttamista julkiseen tuotantoon, vaikka ne olisi erikseen aiemmin avattu — mikä sinänsä tässä sopimuksessa aiemminkin oli, mutta se kir-

joitettiin vielä niin selväksi, että sen jokainen tuomari mistä maasta tahansa kyllä joutuu selkeästi lukemaan. Ja tämän perusteella tietysti tarkastusvaliokuntakin tämän lausuntonsa, myös loppuosan sisältäen, antoi.

No, sitten täällä on kiinnitetty huomiota aivan oikein myös siihen, että mitenkäs me nyt hyödynnämme näitä mahdollisuuksia — erityisesti edustajat Hoskonen ja Skinnari ja myös Ala-Nissilä viittasivat tähän. Aivan oikea huomio. Tältä osin me olemme itse asiassa pääministerin ja energiaministerin eli ministeri Tiilikaisen kanssa keskustelleet siitä, että pyrittäisiin solmimaan erityinen hallitusten välinen biotalouskumppanuus erityisesti liittyen bioenergian hyödyntämiseen, jossa Kanada nyt kipeästi tarvitsee ratkaisuja 30 prosentin päästövähennyksiin. Heillä selvästi ollaan tällä sektorilla 10—20 vuotta jäljessä Pohjoismaista, ja tässä nyt vain pitää saada sitoutuminen ja ymmärrys sieltä Kanadan korkeimmalta tasolta heidän oman sääntelynsä viemiseen siihen suuntaan kuin mitä meillä ollaan tekemässä esimerkiksi biopolttoaineiden osalta, bioenergian hyödynnettävyyden osalta. Ja jos tässä jollain puolueella on parempia suhteita pääministeri Trudeauhun, niin toivomme talkoisiin rinnalle mukaan.

Edustaja Karimäki ja eräät muut kiinnittivät aivan oikein huomiota siihen tulevaisuuteen katsovaan asiaan — johon ehkä eduskunnan valiokunnatkin voisivat minusta kiinnittää huomiota enemmän kuin oikeastaan siihen hieman epärelevanttiin kysymykseen, että tällä olisi joitain uhkia Suomen nykyiseen säädäntöön — miten voimme paremmin näitä tärkeitä työoikeuteen ja ympäristövelvoitteisiin liittyviä klausuuleita saada oikeasti myös toimeenpantua. Minä luulen, että Kanadan kanssa tässä ei ole suurta ongelmaa, mutta tuleviin kauppasopimuksiin päin tämä on tärkeä kysymys. Meillä on perjantaina kauppaministereiden neuvostossa juuri tämä asia jälleen esillä, ja henkilökohtaisesti olen ollut aloitteellinen siinä, että meidän täytyy uskaltaa tuoda voimakkaampia valitusmenettelyitä kansainvälisiin kauppasopimuksiin myös silloin, kun vastapuoli jättää toteuttamatta esimerkiksi työntekijöiden perustavaa laatua olevia oikeuksia tai kansainvälisiä ympäristösitoumuksiaan. Haaste toki on se, että jos meillä mennään sanktiomenettelyihin, niin hyvin helposti ne kaatuvat sitten WTO:n riitojen ratkaisun vastaisina, ja toisaalta me emme saa niitä sopimuksia aikaiseksi, jos me vaadimme sellaista, mihin vastapuoli ei koskaan ole suostuvainen. Tämä on varmaan työmarkkinapöydistä tuttu haaste. Ja ihan niin kuin työmarkkinapöydissä viimeisen sadan vuoden aikana, tässä asiassa [Puhemies koputtaa] pitää mennä askel askeleelta eteenpäin, ja tämä on askel kohti kestävän kehityksen kauppaa.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Otamme vielä lyhyen debattikierroksen.

14.51 **Antti Rinne sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esimerkiksi meidän kaivoslakimme on hyvin liberaali laki ja mahdollistaa eri puolilta maapalloa vahvastikin tänne tulemisen. Tähän liittyy huoli nyt CETA-sopimuksen yhteydessä siitä, että Kanadasta, joka tunnetusti on kaivosmaa, eurooppalaiseen vientiin tulisi paljon uusia yrityksiä. Jos tämmöinen ehkä teoreettinen tilanne tulisi, että päätettäisiin, että Suomessa vahvistetaan suomalaista jalostusta ja suomalaista kaivannaisteollisuutta sillä tavalla, että myöskin valtio tulee mukaan tähän touhuun, niin näettekö, että olisi tämän kaltaisessa tilanteessa CETA-sopimuksessa joku riski, joka estäisi tämän toteuttamisen?

Sitten pyydän vastaamaan siihen kysymykseen, miten näette, olisiko kuitenkin esimerkiksi tästä kaivoslain näkökulmasta järkevää, että täällä eduskunnassa laajasti valiokunnat

käsittelisivät tätä CETA-sopimusta ja arvioisivat suomalaista lainsäädäntöä, sen tilaa, suhteessa tähän CETA-sopimukseen.

14.52 **Paavo Arhinmäki vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä on vedottu siihen, että CETA-sopimus pitää tehdä Kanadan vuoksi sen takia, että Trudeau on siellä pääministeri. Se, kuka kulloinkin sattuu olemaan pääministerinä, on nyt absurdein syy tehdä mitään sopimusta tai luottaa johonkin sopimukseen. Suomenkin pääministeri tulee vaihtumaan viimeistään reilun vuoden päästä, [Leena Meri: Kyllä, Jussi Halla-ahosta tulee!] todennäköisesti jo huomattavasti aikaisemmin. Paljon oleellisempaa on se, mitä sopimuksessa lukee, ja se, miten sitä tulkitaan, riippumatta siitä, kuka kulloinkin on maassa vallassa.

Minun kysymykseni liittyy edelleen siihen, kun esimerkiksi lakivaliokunta käsitellessään TTIP:iä on sitä mieltä ollut — mutta se yhtä lailla tähän CETAan liittyy — että ensisijaisen ratkaisun tulisikin olla investointisuojariitojen käsitteleminen kansallisissa tuomioistuimessa. Miksi me annamme kansainvälisille yrityksille niskalenkin, [Puhemies koputtaa] etuoikeuden näissä riitojen ratkaisuissa, emmekä luota demokraattisten maiden päätöksentekoelimiin? Tämä on minusta isoimpia kysymyksiä, [Puhemies koputtaa] mikä meidän pitää ratkaista täällä eduskunnassa tämän käsittelyn aikana.

14.53 **Touko Aalto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitän ministeri Mykkästä erittäin hyvistä vastauksista. Ne selventävät tätä keskustelua ja vievät sitä varmasti hyvään suuntaan.

Palaisin kuitenkin hieman vielä siihen, mitä edustaja Arhinmäki kysyi. Nimenomaan tämä investointituomioistuin ja kansainvälisten yritysten mahdollisuus vaikuttaa kansalliseen lainsäädäntöön: näettekö kenties riskiä siinä, jos sijoittajat pyrkivät jo etukäteen painostamaan kansallisia lainsäädäntöjä sen takia, että monet investoinnit ovat kiinni siitä? Tämä painostamismahdollisuus ja toisaalta näiden kansainvälisten yritysten mahdollisuus tässä investointituomioistuimen yhteydessä suhteessa kansalliseen tuomioistuimeen — näihin kahteen asiaan olisin vielä kysynyt näkemystänne.

14.54 **Ville Skinnari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu riitojen ratkaisusta on hyvin aiheellinen. Ehkä me monet muistamme sen, mitä tupakkateollisuudella ja Australian valtiolla oli aiemmin menossa, ja siinä mielessä kaikki nämä edustajien huolet ovat ihan aiheellisia. Mutta muistuttaisin siitä, että EU-parlamentti teki tässä hienoa työtä ja tulimme kuitenkin aimo loikan siitä perinteisestä anglosaksisesta välimiesmenettelystä, jossa ei ole edes valitusoikeutta.

Mutta koska kysymys on monimutkaisesta asiasta, niin kysyisin, ministeri, teiltä sitä, miten te viette sitä sanomaa suomalaiselle elinkeinoelämälle ja suomalaisille yrityksille, maakuntiin ja yritystasolle, siten, että me ymmärrämme, mitä mahdollisuuksia tällainen vapaakauppasopimus tuo. Jos ajatellaan nyt vaikka sitä Japanin sopimusta, niin me puhumme jopa 10 prosentin eduista, samaten Kanadankin kanssa. Tämä on monessa mielessä todella iso asia Suomen kilpailukyvyn kannalta.

14.55 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeastaan yhteen pieneen detaljiin, kun edustaja Rinne toi tämän kaivosalan. Kanadahan on tälläkin hetkellä merkittävä toimija Suomessa. Olen ymmärtänyt, että tällä hetkellä Suomesta ei ka-

nadalaiseen tytäryhtiöön voida siirtää varoja suoraan, ilman että siitä jää verojälkeä, paitsi jos on yhtiö myös Ruotsissa ja tehdään niin, että Suomesta siirretään ensin Ruotsiin ja Ruotsista saa sitten siirtää ilman verotusta tytäryhtiöitten välillä. Onko tälle kaivosalalle joitakin tällaisia pelisääntöjä ajateltu tässä keskustelussa?

Ja toistan vielä edustaja Kalmarin huolen tästä elintarvikesektoria koskevasta sopimuksesta. Tämä on Suomelle erityisen tärkeä, koska meidän tuloutuksesta EU:n kautta tulee maataloussektorin kautta kaikkein suurimmat rahavirrat.

14.56 **Timo Harakka sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty aika epäileviä näkemyksiä siitä, mikä tällaisen sopimuksen merkitys Suomen viennille ja kaupalle saattaisi olla. Suhtaudun itsekin äärimmäisen kriittisesti esimerkiksi EU-komission esittämiin lukuihin. Mutta tässä tapauksessa tämä arvostelu ei ehkä ole täysin oikeaan osuvaa, koska meidän vientimme Kanadaan on säälittävän pientä tällä hetkellä. Vain 1—1,5 prosenttia kaikesta viennistämme suuntautuu Kanadaan, joka on kuitenkin maailman kymmenenneksi suurin talous. Viennin arvo on vain 400 miljoonaa, kun esimerkiksi Puolaan viennin arvo on lähes nelinkertainen. Eli tässä on valtavasti kasvunvaraa, ja tämä tarjoaa valtavasti mahdollisuuksia, ja siinä suhteessa tällä kertaa en vähättelisi tämän kaupallisia mahdollisuuksia.

Mutta ministeriltä jäi vastaamatta siihen kysymykseen, jonka aikaisemmin esitin, eli olisiko perusteltua, että ne valiokunnat, sosiaali- ja terveysvaliokunta, ympäristövaliokunta, työ- ja tasa-arvovaliokunta, jotka [Puhemies koputtaa] ovat esittäneet vaatimuksia neuvottelijoille, pääsisivät myös lausumaan tästä sopimuksesta?

14.57 **Johanna Karimäki vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikoinaanhan välimiesmenettely perustui siihen, että monessa maassa oli ehkä sellainen oikeuslaitos, johon ei voinut kovin korkealla tasolla luottaa, mutta meillä täällä Suomessa, kuten myös Kanadassakin, on hyvät kansalliset tuomioistuimet. Muistutan siitä, että sekä suuri valiokunta että lakivaliokunta ovat suosittaneet, että TTIP:ssä tukeuduttaisiin kansallisiin tuomioistuimiin. Tämä parannettukin riitojenratkaisumekanismi antaa kuitenkin ulkomaiselle investoijalle paremman aseman kuin kotimaiselle.

Mielestäni erittäin relevantti ja tärkeä kysymys, minkä edustaja Rinne nosti esiin, on kaivannaisteollisuus. Nimittäin olemme nähneet tilanteen esimerkiksi Romaniassa: kun hallitus päätti suojella kaivannaisalueen kulttuurihistoriallisista syistä, niin kanadalainen kaivosjätti on nyt haastanut Romanian korvauksiin ja oikeuteen tämän avolouhoshankkeensa tyssäämisestä. Elikkä pyytäisin arviota siitä, millä tavalla [Puhemies koputtaa] Suomen asema tältä osin on suojattu.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ja nyt ministeri Mykkänen, 3 minuuttia, ja sen jälkeen puhujalistaan.

14.59 **Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Kai Mykkänen:** Arvoisa puhemies! Kiitos kysymyksistä jälleen.

Tässä edustaja Rinne kysyi kysymyksen liittyen kaivosteollisuuspolitiikkaan. Käsitykseni on se, että jos ruvetaan miettimään valtion roolia kaivosteollisuuden omistajana, operoijana, niin jos siinä sitten puhutaan ikään kuin joidenkin alojen ottamisesta valtion haltuun, yksinoikeudelle, niin ennemmin siinä tulevat meidän oman perustuslain, EU-oikeu-

den kulmat vastaan kuin CETA-sopimukseen liittyvät klausuulit. Kuten sanottu, CETA-sopimus keskittyy riitojen ratkaisussa nimenomaan siihen, onko erityisesti kansallisuuden perusteella syrjitty yhtä osapuolta suhteessa toiseen, ja sitten tämmöisissä koko toimialan haltuunotoissa tulevat pääasiassa muut tekijät esiin. Sinänsä nämä ovat varmasti asioita, joita erityisesti perustuslakivaliokunta ja talousvaliokunta tulevat arvioimaan, ja kun tässä ovat muutamat edustajat peräänkuuluttaneet kysymystä, myös edustaja Harakka, valiokuntakäsittelystä, niin se on puhemiesneuvoston asia harkita ja eduskunnan asia päättää, missä valiokunnissa tätä käsitellään lausuntomielessä. Minä en halua missään nimessä rajoittaa sitä, että eri asiantuntemukset talosta tulevat mietinnössä ja päätöksessä esiin, tietenkään kohtuuttomasti asiaa pidentämättä, mutta en sinänsä näe minään ongelmana, jos useampi valiokunta mielipidettään tähän tuo esiin.

Erityisesti Arhinmäki viittasi tässä siihen, onko todella tarvetta kv-riitojen ratkaisuun, koska niissä kansainväliset yritykset saavat ikään kuin niskalenkin. Kääntäisin tämän myös niinpäin, myöskin viitaten edustaja Karimäen sanomaan, että kun kansainväliset yritykset ovat paremmassa asemassa kansainvälisessä riitojenratkaisussa, niin oikeastaan ongelma on se, että esimerkiksi Yhdysvalloissa meidän yritykset ovat joutuneet kokemaan, että todellakin kotimaiset yritykset ovat tietyissä tapauksissa paremmassa asemassa yhdysvaltalaisissa tuomioistuimissa, ja tämäkin on kohtuullisen ymmärrettävää, koska helposti oman maan perinteiden kautta katsotaan asioita. Kun puhutaan sitten siitä, että pitäisi pystyä sopimuksiin luottamaan eri maista tulevien yritysten välillä, niin kyllä tämä kansainvälinen erillinen riippumattomuus siinä on tärkeä asia silloin, kun sovelletaan yhteistä sopimusta ja nimenomaan sitä tulkitaan. Siihen liittyvän tulkinnan tulee olla riippumattomalla elimellä. Ja kun tässä on päästy tämmöiseen ennennäkemättömään oikeusvaltiomaiseen käytäntöön riippumattomasta tuomioistuimesta, niin minusta tämä ehdottomasti kannattaa hyödyntää niin, että annamme tietä myös sille kansainväliselle investointituomioistuimelle sitten tulevaisuuteen.

Tässä aiemmin muun muassa edustaja Myllykoski viittasi vielä maatalous-, hormonipuolen asioihin. EU:n niin sanottuja SPS-normeja hormonisääntelyn osalta tämä sopimus ei heikennä mitenkään.

Edustaja Skinnari viittasi siihen, miten maakunnat ja yritykset saadaan mukaan. Olemme parhaillaan miettimässä tämän sopimuksen osalta ja myös toivottavasti Japani-sopimuksen osalta, joka kohta saadaan toivottavasti maaliin, tämmöistä roadshow'ta, jossa aktivoidaan suomalaisia yrityksiä hyödyntämään näitä menettelyjä. On kysymys myös siitä, että Tullin pitäisi ehkä investoida järjestelmien helpottamiseen alkuperäsääntöjen todistamisessa, koska maksamme tällä hetkellä satoja miljoonia euroja ylimääräisiä tulleja esimerkiksi Koreaan, koska pk-yritykset eivät käytä niitä menettelyjä, jotka ovat liian raskaita, ja voisimme siinä nettona helposti hyötyä paljon.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt puhujalistaan.

15.02 **Paavo Arhinmäki vas:** Arvoisa herra puhemies! Tämä CETA-sopimus on tuotu aika kiireellä eduskuntaan. Täällä taitaa olla mietintöä antavasta ulkoasiainvaliokunnasta paikalla itseni lisäksi edustajat Rinne ja Elo [Simon Elo: Hyvä edustus kuitenkin!] — Yhdysvaltain matkalla on suurin osa — mutta tässä voidaan lähteä siitä, että aika pitkälle puhun sitten koko ulkoasiainvaliokunnan suulla seuraavassa puheenvuorossani. [Naurua]

Arvoisa puhemies! Belgia on pyytänyt 6. syyskuuta Euroopan tuomioistuinta arvioimaan, onko CETAssa esitetty investointituomiojärjestelmä yhteensopiva EU-lainsäädännön ja perussopimuksen kanssa. Tämä lausuntopyyntö merkitsee sitä, että vähintään puolitoista—kaksi vuotta menee siihen, että tämä sopimus voidaan mahdollisesti saattaa voimaan, se voidaan Belgiassa käsitellä tämän kyselyn jälkeen. Siihen nähden, kun oli tämä ministeri Mykkäsen huomio siitä, että tässä pitäisi pystyä eduskunnassa käyttämään asiantuntemusta mutta kohtuuttomasti asiaa pitkittämättä, en pidä sitä kovin ongelmallisena, koska tiedämme, että tämä itse sopimus voi astua joka tapauksessa voimaan todennäköisesti vasta seuraavan eduskunnan aikana. Ja kun kysymys on erittäin isosta ja merkittävästä asiasta, niin todella puheenvuorot, joissa on peräänkuulutettu laajaa asiantuntijakuulemista ja lausuntoja, ovat järkeviä. Sen jatkeeksi, mitä nyt puhemiesneuvosto esittää, ulkoasiainvaliokunta voi pyytää lausuntoja muiltakin asiantuntijavaliokunnilta. Näin tulen ainakin itse esittämään toivomuksen, että ainakin sosiaali- ja terveysvaliokunnalta, työ- ja tasa-arviovaliokunnalta ja ympäristövaliokunnalta pyydettäisiin lausunto tästä asiasta. Palaan näihin tarkemmin hetken päästä.

Arvoisa puhemies! Tämä CETAn väliaikainen soveltaminen on alkanut syyskuun loppupuolella, ja sopimus poistaa noin 98 prosenttia tulleista joko saman tien tai enintään seitsemän vuoden siirtymäajan jälkeen. Oikeastaan tärkein ja isoin asia, joka on jäänyt tämän väliaikaisen soveltamisen ulkopuolelle, on tämä investointituomioistuinasia. Herää aidosti kysymys, onko tämä demokratian kannalta järkevä ja oikeudenmukainen ratkaisu, että näin isoa osaa sopimuksesta käytännössä jo sovelletaan ilman, että eduskunta, kansallinen parlamentti, on päässyt tätä käsittelemään. Minusta ja meistä vasemmistoliitossa olisi kohtuullista, että kansainväliset sopimukset, oli kysymys sitten CETA-sopimuksesta tai vaikkapa pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä, käsiteltäisiin asianmukaisesti eduskunnassa ennen kuin ne astuvat väliaikaisesti voimaan tai niitä allekirjoitetaan.

Kuten jo debatissa toin esille, isoin kritiikki, isoin huoli on kohdistunut tähän investointisuojakysymykseen. Tietenkin se isoin kritiikki on ollut tämä Yhdysvaltain kanssa käytävien, nyt jäähyllä olevien TTIP-neuvotteluiden yhteydessä esillä ollut ISDS, josta on pyritty tekemään paranneltua versiota tähän CETA-sopimukseen. Perusongelma kuitenkin säilyy. Ulkomaalaisille sijoittajille on yksipuolisesti taattu mahdollisuus haastaa hallitukset epädemokraattiseen erikoistuomioistuimeen, jos ne esimerkiksi katsovat, että lainsäädännön muutokset vahingoittavat niiden voittoja tai muita niin sanottuja oikeuksia. Tämä on demokratian kannalta iso kysymys, ajaudummeko tilanteeseen, jossa lainsäädäntöä tehtäessä joudumme miettimään a) lainsäädännön hyväksyttävyyttä kansan näkökulmasta mutta toisaalta b) sen hyväksyttävyyttä suurten yritysten näkökulmasta, joudummeko me paineen alle, jossa joudumme miettimään sitä, teemmekö politiikkaa kansan näkökulmasta vai suurten yritysten näkökulmasta.

Arvoisa herra puhemies! Edelleen olen sitä mieltä, että se laaja kriittinen näkemys, joka tuli ei vain ISDS:ää vaan ylipäätänsä kansallisten tuomioistuimien ulkopuolista järjestelmää kohtaan — kun asiantuntijavaliokunnat ottivat lausuntoja — on edelleen voimassa, ja sen vuoksi tätä puolta pitää erityisten huolellisesti eduskunnassa käydä läpi.

Arvoisa puhemies! Täällä on hehkutettu sitä, kuinka paljon CETA-sopimus tuottaa lisää hyvää Suomelle ja Suomen ja Kanadan väliselle kaupalle. Kauppahan on vähentynyt erityisesti sen vuoksi, että enää ei Titanin ja Kohon puumailoja samassa mittakaavassa viedä Kanadaan vaan uudet mallit ja kanadalainen tuotanto ovat syrjäyttäneet hyvän suomalaisen puumailan. Edustaja Skinnari vielä osaa arvostaa mailaa, jossa on hyvä tuntuma kiek-

koon. Mutta jos katsotaan vakavasti näitä arvioita siitä, mikä tämän sopimuksen vaikutus on bkt:hen, niin ihan virallisenkin arvion mukaan kymmenen vuoden voimassaolon jälkeen vaikutus voisi olla EU:ssa 0,003—0,08 prosenttia. Eli kun puhutaan, että tämä aivan merkittävästi lisää meidän mahdollisuuksiamme, niin pientä kriittisyyttä ehkä kuitenkin näihin suurimpiin hehkutuksiin pitää laittaa.

Toinen kysymys on tietysti se, mikä tämän merkitys on ympäristön kannalta, ruokaturvan kannalta, kemikaaliturvan kannalta, ja jos katsotaan muita, niin esimerkiksi — täällä aikaisemmin keskustelussa on jo mainittu Macron — Macronin hallituksen hiljattain teettämä selvitys oli varsin kriittinen siinä, ettei sopimukseen liity mitään sitovia velvoitteita esimerkiksi ympäristö- ja muissakaan asioissa. Tämän vuoksi myös ympäristövaliokunnan pitäisi käydä CETA-sopimus huolellisesti läpi.

Täällä on, arvoisa puhemies, nostettu esille perusteltua huolta meidän sosiaali- ja terveyspalveluista, siitä, mikä tämän vaikutus on sosiaali- ja terveyspalveluihin. Ministeri Mykkänen on vakuuttanut, että huolta ei ole, mutta toisaalta kirjalliseen kysymykseen hallitus on vastannut näin: "Sopimus voi rajoittaa jonkun verran poliittista liikkumavaraa sijoittajasuojan velvoitteiden pohjalta. Suomi voisi edelleen päättää julkisten palveluiden järjestämistavasta ja rahoituksesta, mutta tämä olisi tehtävä investoijien kohtelusta annettujen määräysten piirissä." Eli hallituksen kirjallisiin kysymyksiinkin antamissa vastauksissa on sanottu se huoli, ja tämä minusta painottaa sitä, miksi myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan pitäisi asiantuntijana käydä tämä sopimus läpi — erityisesti kun hallitus ajaa kovapäisesti läpi sote-uudistusta ja erityisesti sote-uudistuksen yksityistämispuolta, joka toki ei tule menemään läpi, ja siihen hallitus tulee todennäköisesti kaatumaankin jo ennen aikojaan.

Arvoisa puhemies! Sen lisäksi näissä kansainvälisissä sopimuksissa pitää aina huolehtia työntekijöistä, työntekijöiden eduista, työntekijöiden oikeuksista, ja sen vuoksi on tärkeää, että myös työ- ja tasa-arvovaliokunta on niiden joukossa, jotka käyvät läpi tämän sopimuksen.

Näiden asiantuntijalausuntojen pohjalta ulkoasiainvaliokunta pystyy varmasti tekemään sitten oman näkemyksensä ja mietintönsä asiasta, mutta sitä ennen kaikkein suurin huomio pitää edelleen laittaa erityisesti tähän investointituomioistuinkysymykseen.

15.11 **Olli-Poika Parviainen vihr:** Arvoisa herra puhemies! Olemme käsitelleet tätä CETA-sopimusta — eli kuuluisamman vapaakauppasopimus TTIP:n pikkusisarta — tässä jo jonkin aikaa. Vaikka sopimuksessa on tosiaan mahdollisuuksiakin suomalaisille yrityksille ja ylipäätään positiiviselle yhteistyölle Kanadan kaltaisen hyvän yhteistyökumppanimaan kanssa — ja ministeri Mykkänen näitä jo meille avasikin — niin siitä huolimatta aion edelleen keskittyä niihin huoliin, jotka liittyvät erityisesti tähän investointisuojaan.

Näen edelleen, ja vihreät näkevät, että kyseessä on potentiaalisesti vallan siirto julkiselta vallalta yksityisille sijoittajille. Erityisen ongelmallista on, että investointisuoja parannettunakin antaa riitojen ratkaisussa ulkomaiselle investoijalle paremman suojan kuin kotimaiselle. Olkoonkin, että tämä voi tarkoittaa myös sitä, että kotimainen yritys voi Kanadassa toimia ehkä sitten turvatummin, uskoisin Kanadan oikeusjärjestelmän olevan kyllä sellainen, että siihen voisi luottaa joka tapauksessa. Tämän järjestelmän avulla on edelleen täysin mahdollista, että ulkomaiset yritykset voivat myös vaatia ja vaativat Suomelta korvauksia, jos muutamme toimintaympäristöä sijoittajan odotusten vastaisesti esimerkiksi tämän salin päätöksellä tai tuomioistuinratkaisulla. Tämä menettely on potentiaalisesti myös

erittäin kallis. Korvausvaatimukset nousevat helposti miljooniin. Miljoonia maksavalla oikeusriidalla uhkaaminenkin voi jo itsessään synnyttää esimerkiksi parempaa ympäristölainsäädäntöä jarruttavan vaikutuksen. On tässä maassa ennenkin tehty ennakkosensuuria.

Sopimus ei suoraan estä parantamasta ympäristölainsäädäntöä, mutta se voi nostaa kynnystämme toimia silloin, kun näemme, että jotain potentiaalisesti haitallista on tapahtumassa ja me voisimme sen estää. Vaikka sijoittajat voivat yksipuolisesti, ohi kansallisen oikeusjärjestelmän, haastaa valtion investointituomioistuimessa, yrityksen aiheuttamia ympäristötuhoja tai ihmisoikeusloukkauksia tuomioistuin ei kuitenkaan valitettavasti tutki. Tämä muodostaa mielestäni epätasapainon tähän kysymykseen. Jos me annamme yrityksille oikeuksia, meidän tulee myös velvoittaa ne vastuuseen. Eli vaikka alun perin ehdotettua välimiesriitojen ratkaisumallia on paranneltu, se on edelleen hyvin haasteellinen. Malli puuttuu moniin teknisiin ongelmiin, mutta ei poista pääongelmaa, joka on vallan siirto julkiselta yksityiselle. Suurin osa investointisuojaa koskevista riitatapauksista eri yhteyksissä on koskenut valtion lainsäädäntö- tai hallintotoimia terveydenhuollon, ympäristönsuojelun, kilpailulainsäädännön tai työlainsäädännön alalla.

Aiempia esimerkkejä löytyy maailmalta eri yhteyksistä. Parhaiten tunnettu esimerkki lienee kanne, jonka tupakkayhtiö Philip Morris nosti Uruguayta ja Australiaa vastaan maiden ryhdyttyä vaatimaan savukeaskeihin kuvaa keuhkosyövän tuhoamasta keuhkosta. Toisessa ruotsalainen energiayhtiö Vattenfall vaati Saksan valtiolta yli miljardin euron korvauksia Saksan päätettyä luopua ydinvoiman käytöstä Fukushiman ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen. Romaniassa, kuten täällä debatissa jo kerrottiin edustaja Karimäen toimesta, hallitus päätti suojella historiallisen kaivoskylän alueen kulttuuri- ja luontoarvojen suojelemiseksi. Suojelupäätös pysäytti kanadalaisen kaivosjätin avolouhoshankkeen, ja tämän jälkeen kyseinen yritys vaati Romanialta yli 2 miljardin euron korvauksia investointisuojalausekkeiden perusteella.

Mitä tämä sitten voisi tarkoittaa Suomessa käytännössä? Ovatko nämä riskit meille ajankohtaisia tai mahdollisia? Kanada on meille tärkeä kumppani, ja yhteistyöhön liittyy hyviä mahdollisuuksia. Uskon, että Kanadan valtiolla on varmasti hyvät tavoitteet, mutta kuten tiedämme, ylikansalliset yhtiöt eivät katso ensisijaisesti sitä, mitä valtiot tekevät. Ne katsovat omaa tasettaan. Kanadan kohdalla ongelmallinen on erityisesti kaivosteollisuus. Suomessakin on noussut esiin tapaus, jossa esimerkiksi kaivosyhtiö uhkaa valittaa kunnan kaavapäätöksestä, joka suojelee luontoa kaivostoiminnalta — tämä on Kuusamossa. Tässä riskitapauksen esimerkissä kyseessä on australialainen kaivosyhtiö, mutta toivotaan, ettei Suomessa saada jatkossa karvasta oppituntia siitä, mitä CETAn investointisuoja tarkoittaa käytännössä, kun ylikansallisen yhtiön ja Suomen luonnon, Suomen valtion tai Suomen kansan intressit asettuvat vastakkain.

Toivon siis, että tämä sopimus vielä saa mahdollisimman kattavan keskustelun ja käsittelyn tässä talossa, ja kannatan lämpimästi sitä, että mahdollisimman laajasti kuulemme eri valiokuntia, koska ne kysymykset, joihin tämä sopimus vaikuttaa, eivät koske vain kauppaa — ne koskevat läpileikkaavasti koko yhteiskuntaa.

15.16 **Simon Elo sin:** Arvoisa puhemies! Tämä EU:n ja Kanadan välinen vapaakauppasopimus on luonteeltaan sekasopimus, jonka määräykset kuuluvat osin jäsenvaltioiden ja osittain Euroopan unionin toimivaltaan. Tämä liittyy tietysti myös Kanadan kanssa neuvo-

teltuun strategiseen kumppanuussopimukseen, ja nämä muodostavatkin yhteisen kokonaisuuden, mikä tässä keskustelussa on kyllä hyvin tullut esille. Tätä sopimustahan on alettu soveltamaan ennakollisesti syyskuussa, ja tästä sopimuksesta ulkoasiainvaliokunta laatii vielä mietinnön, ja siihen tulen tietysti itsekin sitten vaikuttamaan. Ratifiointi tapahtuu tietysti kansallisissa parlamenteissa, ja tähän liittyen, niin kuin keskustelussa on tullut ilmi, erityisesti Belgian parlamentissa on noussut huolta tästä riitojenratkaisumekanismista ja siitä, onko tämä CETA-sopimus EU-lainsäädännön kanssa yhteensopiva tämän investointituomioistuinjärjestelmän osalta. Nämä huolet ovat sinänsä oikeutettuja, ja ne pitää käsitellä.

Tähän liittyy tosiaan tämä erillinen riitojenratkaisutuomioistuin, samantyyppinen, jota EU esitti TTIP:n yhteyteen. Itseäni on hieman ihmetyttänyt, että se, mitä EU esitti siinä ja minkä me näemme varsin yksimielisesti siinä erinomaiseksi ratkaisuksi ja paremmaksi kuin mitä Yhdysvallat esitti, nyt sitten tässä onkin se akilleenkantapää. Tietysti toivon johdonmukaisuutta siltä osin, että jos vastustaa tätä CETA-sopimusta itse sopimuksena kauttaaltaan, niin vastustaa sitten myös TTIP:tä.

Jos tähän sopimukseen päästään, tämän ratkaisun seuraukset olisivat hyvin merkittävät. Tullit poistuisivat kaikilta teollisuustuotteilta, niin kuin edustaja Arhinmäki puheenvuorossaan toi esille, joko heti tai siirtymäajan jälkeen. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden tullit poistuvat lähes kokonaan. Tällä on merkitystä suomalaisen maatalouden ja meidän teollisuusyritysten kannalta. Vaikka edustaja Harakka oli sinänsä oikeassa, että meidän viennin taso, 400 miljoonaa euroa vuodessa Kanadaan, on verrattain vaatimatonta, niin sitä pitää verrata tietysti muihin maihin, joista verrokkina on esimerkiksi Intia, johon viennin taso on samaa luokkaa. Eli paljon on työtä tehtävänä sekä Kanadan että Intian osalta, mutta Kanadan osalta toivottavasti pääsemme sopimukseen, joka toivottavasti lisäisi sitten myös vientiä.

Tässä on kuitenkin ollut paljon myös tullin ulkopuolisia kaupan esteitä, jotka ovat olleet merkittäviä viennin esteitä Kanadaan. Teknisten kaupan esteiden purkaminen, kaksinkertaisen testauksen vähentäminen ja tietysti sääntelyn yhtenäistäminen selkeyttävät sitä toimintaympäristöä, missä meidän yritykset toimivat Kanadassa ja kanadalaiset yritykset sitten EU:ssa. Näin tulisi merkittäviä etuja sekä suomalaisille yrityksille että kuluttajille. Täytyy myös huomioida, että palveluissa ja investoinneissa CETA on selvästi kattavin EU:n solmima kauppasopimus ja loisi nimenomaan monilla palvelualoilla parempia mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille liiketoimintaan.

Arvoisa puhemies! Julkisissa hankinnoissa Kanada avaakin eurooppalaisille toimijoille pääsyn osaan aluetason hankinnoistaan ja tosiaan laajemmin kuin minkään muun sopimuskumppanin kanssa. OECD:n arvion mukaan Kanadan julkisten hankintojen arvo on kokonaisuutena noin 13 prosenttia heidän bruttokansantuotteestaan. Merkittävä osuus, johon suomalaisetkin yritykset voisivat päästä kiinni. Yli 4 000 suomalaisyritystä harjoittaa vientikauppaa Kanadaan, ja niin kuin EU:n komissio on arvioinut, EU:n Kanadan-vienti tukee 8 500:aa työpaikkaa Suomessa.

On nostettu tietysti esille myös tämä riitojenratkaisumekanismi ja siihen liittyvät julkisten palveluiden haasteet. Täytyy muistaa se, että tämän CETA-sopimuksen investointisuojaa koskevassa osiossa taataan sopimuksen osapuolten lainsäädäntöoikeus. Sopimuksen velvoitteet eivät vaikuta osapuolten oikeuteen säännellä sellaisin toimin, jotka ovat tarpeen legitiimien politiikan velvoitteiden, kuten terveyden, turvallisuuden, ympäristön, jul-

kisen moraalin ja kuluttajansuojelun saavuttamiseksi. Tässä minun mielestäni ei pitäisi olla mitään epäselvyyttä.

Arvoisa puhemies! Vapaakauppa on lähtökohtaisesti sinisille kannatettava asia, kunhan se huomioi Suomen kansallisen edun. CETA-sopimus ei ole mikään setäsopimus kabineteista, vaan hyvällä lainsäädäntötyöllä ja neuvotteluilla laadittu sopimus sellaisten kumppanien kanssa, joihin me lähtökohtaisesti voimme luottaa ja joiden kanssa meillä on paljon yhteistä. Se luo suomalaisille miehille ja naisille työtä meidän pk-yrityksissämme ja lähentää Suomen, EU:n ja Kanadan välistä suhdetta. Minun on vaikea nähdä tässä muita huolenaiheita kuin tämä investointisuojakysymys, ja siitä tässä on ihan oikeutettuja huolia tullut. Olen tyytyväinen, että ministeri Mykkänen yksiselitteisesti kertoi, että hallitukselle sopii se, että mahdollisimman laajalla valiokuntakäsittelyllä käydään tämä kysymys läpi ja tehdään sellainen sopimus, jonka mahdollisimman laajasti myös eri eduskuntaryhmät ja puolueet voivat hyväksyä.

15.21 **Pekka Puska kesk:** Herra puhemies! Vapaakauppa ja globalisaatio tuovat ilman muuta maille ja väestöille monta etua taloudellisen kasvun ja hyvinvoinnin lisääntymisen myötä, mutta kiistatonta on myös, että siihen liittyy sosiaalisia huolia. Näiden negatiivisten seurausten torjumiseksi tarvitaan, kuten Kansainvälisen työjärjestön ILOn komissio totesi, kansainvälistä yhteistyötä ja sopimuksia. Tällaisia ovat muun muassa kansainväliset ilmastosopimukset ja esimerkiksi kansainvälinen tupakoinnin torjunnan sopimus, jonka tämäkin eduskunta on ratifioinut ja joka pyrkii kääntämään noin 6 miljoonan vuotuisen tupakkakuoleman määrän laskuun.

Vapaakaupan huomattavien etujen vuoksi tämä kauppasopimus CETA, jota myös ministeri laajasti perusteli, Kanadan kanssa on syytä hyväksyä, ja se on varmaan Suomelle monella tavalla edullinen, mutta se ei saa estää pohtimasta ongelmia. Maailma ei ole mustavalkoinen, ja vaikka asiasta on jo käyty aika värikästäkin debattikeskustelua, niin haluan myöskin pohtia asiaa ja nimenomaan tämän investointisuojasopimuksen perusteella. Kuulun nimittäin siihen joukkoon, joka pitää näihin kauppasopimuksiin liittyviä sijoittajasuojasopimuksia vastenmielisenä ilmiönä. Ne todella voivat rajoittaa suvereenien valtioiden demokraattista päätöksentekoa kansainvälisten suurfirmojen hyväksi.

Olen itse herkistynyt tälle asialle kansainvälisessä tupakoinnin torjuntaan liittyvässä työssäni. Kun esimerkiksi Uruguay laati tiukemman tupakkalain, johon tässä on jo viitattukin, Uruguayn täälläkin vierailleen presidentin johdolla — joka muuten on syöpälääkäri — niin amerikkalainen jättifirma Philip Morris haastoi Uruguayn valtion oikeuteen Uruguayn ja Sveitsin välisen investointisopimuksen perusteella. Ja vaikka Uruguay lopuksi voitti tämän tapauksen oikeudessa, niin oikeudenkäynnin viisi vuotta vaativat pienen valtion hallinnolta huomattavan paljon rahaa ja resursseja. Samainen Philip Morris, mihin myöskin tässä viitattiin aikaisemmin, haastoi myös Australian valtion investointisuojasopimuksen perusteella oikeuteen sen tupakkalain muutoksesta, joka toi kauppaan standardipakkaukset ilman tupakkafirmojen logoja — sama asia, jota myöskin Suomessa tällä hetkellä valmistellaan.

Tässä keväisessä sote-käsittelyssä kävi oikeusoppineiden lausunnoista ilmi, että jos sote-keskuksemme olisi yhtiöitetty, sote-lakiemme myöhemmät muutokset olisivat voineet aiheuttaa korvausvaatimuksia kansainvälisiltä terveysalan jättifirmoilta, jotka omistavat näitä suomalaisia firmoja. Me toivottavasti saamme nyt keväällä sellaisen mallin, että

näistä muutoksista ei voida Suomea haastaa oikeuteen, ja tässä asiassa täytyy luottaa ministerin vakuutukseen tästä sopimuksesta.

Tätä CETA-sopimusta vastaan ovat juuri tämän investointisuojan vuoksi protestoineet sadat kansalaisjärjestöt ja minusta monella tavalla perustellusti. Kuten täällä on myöskin todettu, Belgiahan on pyytänyt EU-tuomioistuimelta lausuntoa siitä, onko kaavailtu investointituomioistuin yhteensopiva EU-lainsäädännön kanssa. Ongelma on siinä, että EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vain EU-elimet saavat tulkita EU-oikeutta, ja EU-tuomioistuimella on korkein asema sen suhteen, miten tämä sopimus sitten loukkaisi EU:n oikeuden autonomiaperiaatetta. Tähän asiaan saadaan vastaus.

On myös huomattava, että vaikka kysymys on sopimuksesta Kanadan kanssa ja täällä monet ovat puhuneet siitä, kuinka Kanada on niin hyvä maa — niin kuin onkin — niin ymmärtääkseni missä tahansa muussa maassa, kuten esimerkiksi USA:ssa, toimiva firma voi haastaa Suomen, jos sillä on sivukonttori Kanadassa tai se perustaa sellaisen. Näin oli esimerkiksi juuri tässä Uruguayn keississä, jossa amerikkalainen Philip Morris haastoi Uruguayn Sveitsissä olevan sivukonttorinsa perusteella, kun Sveitsillä ja Uruguaylla oli sijoittajasuojasopimus. Jos tässä olen väärässä, niin toivon, että ministeri korjaa — valitettavasti ministeri ei ole enää paikalla.

Herra puhemies! Tämän sopimuksen ja yleensä vapaakaupan monien kansallisten suurten etujen vuoksi kannatan siis tätä esitystä. Kuten ministeri sanoi, sopimushan on monella tavalla parantunut, ja tässä sopimuksessa tämä oikeuskäsittelyn menettely on myöskin parantunut tämän oikeusistuimen vuoksi, mutta se ei tietenkään estä tätä perusongelmaa eli sitä, että kansainväliset jättifirmat voisivat pelkällä oikeudenkäyntiuhalla vaikuttaa päätöksentekoon. Toivonkin, että tämä investointisuoja-asia ei käytännössä helposti laukeaisi torjumaan tai haittaamaan tässäkin eduskunnassa tehtäviä viisaita päätöksiä jatkossa.

Samalla voi vain toivoa, että jatkossa Suomen edustajat kansainvälisillä foorumeilla tekisivät parhaansa, että tulevien vapaakauppasopimusten kylkiäisinä ei olisi tällaisia investointisuojasopimuksia, jotka kuitenkin potentiaalisesti voivat vaikuttaa Suomen tapauksessa ja yleensä aiheuttaa epätasapainoa Suomen ja kansainvälisten suurfirmojen välillä.

15.27 **Timo Harakka sd:** Arvoisa puhemies! Oppositio ei pääse usein kehumaan esitteleviä ministereitä, mutta nyt on tyytyväisenä pantava merkille, että ministeri Mykkänen on hyvin perillä ja hyvin valmistautunut tähän tärkeään keskusteluun, mistä poissa olevallekin kiitos. Sattumoisin, kuten jo kerroin, valtiovarainvaliokunnan delegaatio vieraili Ottawassa heti kohta, kun tämä CETA-sopimus oli ehdollisesti voimassa. Oli selvää, että kanadalaiset päättäjät ja virkahenkilöt suhtautuivat CETA-sopimukseen todella innostuneesti ja he korostivat voimakkaasti, että Kanadan tavoitteena ovat edistykselliset kauppasopimukset eli progressive trade agreements. Tämä tarkoittaa nimenomaan, että nämä sopimukset huolehtivat ympäristöstä, työehdoista, ihmis- ja eläinoikeuksista, terveydenhuollosta ja asiasta, joka on kanadalaisille noussut todella tärkeäksi, eli alkuperäiskansojen kunnioituksesta. Tavoitteemme siis ovat varmastikin ihan samat.

Kansalaisliikkeet ovat kuitenkin suhtautuneet sopimukseen epäillen ja vastustavasti. Aihetta epäilyyn aina on, mutta on kaikissa tapauksissa EU:lle kunniaksi, että tämän kritiikin johdosta sopimukseen syntyi riippumaton investointituomioistuin, vaikka sekään ei arvostelijoita miellytä. Joka tapauksessa Kanada hyväksyi tämän tuomioistuimen, jota se ei itse ollut edes neuvottelemassa, täysin mukisematta. Syy siihen lienee se, että samaan aikaan kun olimme Ottawassa, kanadalaiset olivat uudelleen neuvottelemassa NAFTA-sopimusta

Yhdysvaltain kanssa. Siinä heille ehdoton raja on pitää voimassa tämä täälläkin paljon parjattu välimiesmenettely eikä missään tapauksessa suostua yhden maan oikeusjärjestelmään. En ole ihan varma, kannattaako suomalaistenkaan firmojen toivoa pääsevänsä ajamaan asiaansa yhdysvaltalaisessa tai sitten edes kanadalaisessa tuomioistuimessa.

On tietysti ihan totta, että tähän uuteen investointituomioistuimeen liittyy riskejä, mutta jos tosiasia on se, että sopimuskumppanit eivät luota toistensa oikeusjärjestelmiin, niin silloin puolueeton investointituomioistuin on edistysaskel ja kokeilemisen arvoinen, sikäli kun uskomme hallituksen vakuutukseen siitä, että julkiset palvelut eivät ole uhattuina. Euroopan unioni on myös erottanut kauppasopimuksissa itse sopimussisällön ja sijoittajansuojan toisistaan. On siis täysin mahdollista, että meillä syntyy jatkossa kauppasopimuksia ilman riitojenratkaisua, ja sitten on eri asia, astuvatko ne koskaan voimaan.

Joka tapauksessa CETA-sopimus tulee nyt selvittää huolellisesti tässä talossa, ja kuten edustaja Rinne sanoi, kaikissa valiokunnissa, jotka ovat esittäneet vaatimuksiaan ja huoliaan. Hallituksen esityksen kohdassa 5.2 kuvataan kansallista valmistelua, ja siitä käy hyvin ilmi, että eduskunnassa sosiaali- ja terveysvaliokunta, ympäristövaliokunta sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ovat esittäneet Suomen neuvottelulinjaan vaatimuksia, joihin suuri valiokunta on yhtynyt. Näin merkittävässä päätöksessä on ilman muuta näiden valiokuntien voitava arvioida, missä määrin niiden vaatimukset ja huolet on huomioitu. Siksi teen esityksen, että puhemiesneuvoston esityksen sijaan hallituksen esitys lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan, talousvaliokunnan, sosiaali- ja terveysvaliokunnan, ympäristövaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

15.31 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Lähetekeskustelussa oleva Suomen ja Kanadan välinen vapaakauppasopimus on mielestäni erittäin hyvä ja kannatettava. Totta kai kaikkeen kauppaan liittyy aina riskejä, kaupoissa on aina riitoja, joita sitten selvitellään erilaisilla menettelyillä, mutta kuitenkin tässä sopimuksessa nekin seikat on pyritty kohtuullisen hyvin huomioimaan. Pitää muistaa myös se, että kun kauppaa käydään, niin Kanada länsimaisena sivistysvaltiona ja Suomi samanlaisena sivistysvaltiona hyvin todennäköisesti pystyvät riitansa sopimaan, ja nimenomaan kummallakaan ei todennäköisesti ole näissä yhteyksissä ylivoimaista asemaa. Uskon, että eduskuntakäsittelyn aikaan valiokunnissa tämäkin asia käydään huolella läpi se, onko näin, ja jos jotain pelkoja on, niin voidaan kuulla asiantuntijoita ja pohtia asiaa perusteellisesti.

Sopimushan on tyypillisesti sekasopimus, elikkä sopimus tulee hyväksyä sekä Suomen eduskunnassa että Euroopan unionin vastaavissa päätöksentekoelimissä, eli tavallaan yhtenäinen sopimus on molempien hyväksyttävissä ennen kuin se tulee voimaan. Näin ollen, kun se on sekasopimus, se jättää erittäin paljon kansallista sopimisen varaa, niin että kysymyksessä ei ole mikään yksipuolinen sopimus, joka ota tai jätä -periaatteella on, vaan kun on saatu ujutettua neuvotteluissa tähän sopimukseen liittyen erilaisia kansallisiakin ehtoja ja kansallisia varaumia, niin sitä tervehdin suurella ilolla.

Joka tapauksessa tämä CETA-sopimus sallii edelleen Suomelle mahdollisuuden varaumiin sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa. Mitään yksityistämispakkoa tai muuta pakkoa tämän sopimuksen myötä meille ei tule. Aivan yhtä lailla esimerkiksi elintarvikkeiden tuonnissa ei ole mahdollista, että sieltä lähtisi tulemaan muun muassa hormoneilla kasvatettuja elintarvikkeita, muun muassa mullin lihaa ja mitä sieltä muita karjataloustuotteita olisikaan tulossa. Sellaista mahdollisuutta ei ole. Elikkä tällaiset kansalliset suojaustoimet

tämän sopimuksen myötä jäävät edelleen voimaan, eikä sellaiseen avoimeen markkinaan ole mahdollisuutta. Tässähän väkisin nousee esille myös se, miten sitten suhtaudutaan esimerkiksi gmo-tuotteisiin kasvintuotantopuolella, ja näissäkin Suomella on ollut mahdollisuus sopia kahdenkeskisesti asiat niin, että suomalaisten etu ja suomalaisten terveyspoliittiset asiat tulevat samalla huomioiduiksi.

Siihen kannattaa vielä, arvoisa puhemies, kiinnittää huomiota, että kun Suomi sopii nyt Kanadan kanssa tämän vapaakauppasopimuksen, siihen varmasti lisää painoarvoa myös se, että Suomi on erittäin edistyksellinen metsätalousvaltio ja metsäteollisuusvaltio ja meillä on siihen liittyvää erittäin vahvaa metalliteollisuutta, kemianteollisuutta, laitetuotantoa, sähköosaamista ja niin edelleen. Suurella metsäteollisuusmaalla Kanadalla on lähes rajattomat metsävarat Suomeen verrattuna. Sitä metsää on siellä todella paljon, ja Suomessa käyttöaste lienee jotakin 70 prosentin luokkaa, 60—70:tä prosenttia, mutta Kanadassa käyttämättömien metsien hehtaareilla mitattu määrä on ihan enemmistö ja metsää hyödynnetään siellä todella vähän, ja varmasti siellä Suomella on erittäin paljon vientimahdollisuuksia, muun muassa metsäkonekauppa, jossa suomalaiset metsäkoneet — kaksi suurta valmistajaa — koko puunkorjuuketjun pystyvät hyödyntämään ja koneellistamaan. Siihen avautuvat Kanadan metsissä loistavat markkinat.

Toinen teollisuudenala, missä meidän kannattaa olla erittäin aktiivisia, on kaivosteollisuus. Suomessa valmistetaan erittäin edistyksellisiä kaivoslaitteita ja -koneita, siihen liittyvää tekniikkaa, kemikaaleja ja niin edelleen, ja Kanada jos joku maa tässä maailmassa on erittäin suuri, merkittävä, suorastaan johtava kaivosteollisuuden maa, ja sillä alueella meillä on valtavan paljon yhteistyömahdollisuuksia. Tämän takia tervehdin tätä sopimusta suurella ilolla, ottaen huomioon kuitenkin, että nyt valiokunnat käsittelevät tätä sopimusta ennen kuin eduskunta ratifioi sen ja varmasti valiokunnissa ja mietintövaliokunnan antaman lopullisen mietinnön myötä saamme kuulla, mikä on loppujen lopuksi sitten se viimekätinen eduskunnan kanta tähän asiaan. Mutta joka tapauksessa Suomen kannalta on tämä erittäin suuri asia, ja koska Yhdysvallat ja Kanada ovat läheisiä yhteistyökumppaneita lähes kaikilla talouden ja yhteiskunnan alueilla, niin tämä Kanadan kanssa tehtävä kauppasopimus varmasti jollakin keinoin vaikuttaa myös yhteistyöhön ja kauppaan Yhdysvaltojen kanssa, koska olisihan se aika kummallinen tilanne, kun Suomi käy erittäin nopeasti kasvavaa ja lisääntyvää kauppaa Kanadan kanssa, ettei se herättäisi sitten Kanadan rajan eteläpuolella mielenkiintoa, että voitaisiinhan mekin jostakin sopia.

Toivottavasti asia käsitellään eduskunnassa juohevasti ja saadaan mahdollisimman äkkiä voimaan.

15.36 **Johanna Karimäki vihr:** Arvoisa puhemies! Kansainvälisessä kaupassa on tärkeätä, että kauppa on reilua, että noudatetaan ympäristönsuojelua, työsuojelua, terveydensuojelua, ihmisoikeuksia kunnioitetaan erittäin korkealla tasolla. Meillä Suomessa kuten myös Euroopassakin on hyvin vahvat normit suojaamassa ihmisiä ja ympäristöä. Esimerkiksi meidän REACH-kemikaaliasetuksemme suojaa terveyttä. Meillä on myös korkealla tasolla ruokaturva ja työsuojelu. Kaikkien näiden kysymysten täytyy olla vapaakaupassa kuten myös vapaakauppasopimuksissa turvattuja.

Yksi keskeinen ongelmakohta tässä nyt käsittelyssä olevassa CETA-sopimuksessa on siinä oleva investointisuoja yrityksille, investointituomioistuin. Se tarkoittaa sitä, että ulkomaiset suuryritykset voivat haastaa valtiot epädemokraattiseen oikeuteen ja uhata jättimäisillä korvauksilla, jos heidän investointinsa on uhattuna. Tämä aiheuttaa ihan varteen-

otettavan riskin, sillä maailmalla on nähty tilanteita, joissa maita on haastettu oikeuteen, kuten Romaniassa, missä hallitus päätti suojella historiallisen kaivoskylän alueen luontoja kulttuuriarvojen turvaamiseksi. Suojelupäätös pysäytti kanadalaisen kaivosjätin avolouhoshankkeen. Nyt kyseinen yritys vaatii Romanialta yli 2 miljardin euron korvauksia investointisuojan perusteella. Itse asiassa oikeustoimilla uhkaaminenkin voi jo itsessään synnyttää esimerkiksi parempaa ympäristönsuojelulainsäädäntöä jarruttavan vaikutuksen.

Kaivosteollisuus ja kaivannaisteollisuus on täällä Suomessa asia, joka täytyy ottaa vakavasti. Meillä on melko liberaali kaivoslaki. Meillä on monikansallisia suuryrityksiä kaivostoiminnassa mukana. Meilläkin voi olla hyvin selkeästi näkyvillä vastaava tilanne kuin Romaniassa. On monia kuntia, jotka haluavat suojella alueita sen sijaan, että ottaisivat sinne monikansallisia yrityksiä kaivostoimintaan.

Investointisuojaan liittyviä investointituomioistuimiahan on käsitelty täällä eduskunnassa monessa yhteydessä, esimerkiksi TTIP-sopimuksen yhteydessä. Silloin eduskunnan lakivaliokunta sekä eduskunnan suuri valiokunta ottivat sen kannan, että kansalliset tuomioistuimet voivat hoitaa nämä yritysten ja maiden väliset kiistat. Tätä samaa esitimme myös me vihreät suuressa valiokunnassa koskien juurikin CETA-sopimusta.

Naomi Klein pohtii kirjassaan Tämä muuttaa kaiken kansainvälisiin kauppasopimuksiin liittyvää problematiikkaa ja erityisesti siitä näkökulmasta, kuinka suuri uhka se on ilmaston tulevaisuudelle. Meillä globaalisti yksi suurimpia haasteita ihmiskunnalla on se, että saadaan ilmastonmuutos pysäytettyä 2 asteeseen ja saadaan hiipivä ekokatastrofi vältettyä, mutta kansainväliset ilmastosopimukset eivät millään tavalla sido maita, kun sen sijaan kauppasopimukset, niiden säännöt, vapaakaupan säännöt, WTO-säännöt, jo itsessään ovat erittäin sitovia ja antavat mahdollisuuden monikansallisille yrityksille vaikuttaa maiden lainsäädäntöön, haastaa maita oikeuteen.

Edustaja Feldt-Ranta nosti esiin huolen, joka liittyy suomalaisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tarkastusvaliokunta todellakin kuuli julkisten sote-palveluiden tilanteesta ja pohti sitä laajasti liittyen muun muassa vapaakauppaan ja CETA-sopimukseen, ja on erittäin keskeistä, että täällä Suomessa voimme turvata julkiset sosiaali- ja terveyspalvelumme jatkossa.

Pidän huolenaiheena myös sitä, mitä edustaja Pekka Puska nosti esiin, että monikansalliset yritykset voivat Kanadassa toimivan tytäryhtiön kautta jopa tulla CETA-sopimuksen turvin investoimaan Suomeen.

Arvoisa puhemies! Pidän arvokkaana sitä, että ministeri Mykkänen otti kyllä vakavasti sen huolen, että kauppasopimukset liiaksi dominoivat muun muassa ympäristönsuojelutavoitteiden ylitse ja ihmisoikeustavoitteiden ylitse, ja tämä on se suunta, mihin globaalistikin on pyrittävä jatkossa vaikuttamaan, että on saatava ympäristönsuojelulle, ilmastonmuutoksen torjunnalle vahva suoja sillä tavalla, että vain ja ainoastaan lyhytnäköiset kauppasopimukset ja kaupanteko eivät mene kaiken edelle. Meillä on kansainvälisesti lukuisia esimerkkejä, millä tavalla yritykset ovat haastaneet oikeuteen maita. Täällä on kuultu tupakkajätin toiminnasta, mutta myös esimerkiksi ruotsalainen energiayhtiö Vattenfall vaatii Saksan valtiolta 1,18 miljardin euron korvauksia Saksan päätettyä luopua ydinvoiman käytöstä.

On siis hyvin paljon tärkeitä kysymyksiä, joihin toivon huolellista ja perusteellista eduskuntakäsittelyä. Kanadan ja EU:n välinen CETA-sopimus on käsiteltävä huolella ja laajasti eri valiokunnissa ja on löydettävä vastauksia varsin varteenotettaviin huoliin. Näin ollen

kannatan edustaja Harakan esitystä siitä, että asia käsiteltäisiin mahdollisimman laajasti täällä eduskunnassa.

15.42 **Ville Skinnari sd:** Arvoisa puhemies! Sana "vapaakauppa" aiheuttaa monenlaisia ajatuksia, ja sitä, onko se edes sanana ihan oikea, on ehkä välillä hyvä pysähtyä pohtimaan.

Täällä eduskunnassakin muistamme sen, kun TTIP-sopimuskokonaisuus tuli Suomeen ja sen, miten vaikea meidän oli ensiksikään saada siitä edes tietoa, puhumattakaan siitä, että olisimme saaneet siitä tietoa suomen kielellä. Jos muistan oikein, jokaisesta eduskuntaryhmästä oikeutettiin yksi henkilö menemään lukemaan amerikkalaisten lakimiesten tekemää englanninkielistä tekstiä ulkoministeriön bunkkeriin, ja minä olin yksi heistä.

Mutta kuten sanottu, EU-parlamentti on mielestäni tehnyt hyvää työtä — pitää välillä kiittää Brysseliäkin, jos ja kun on tehty jotain hyvää. Eli on hyvä, miten on päästy siitä, sanoisiko, perinteisestä anglosaksisesta välimiesmenettelymallista, josta ei voi edes valittaa, edes siihen, että meillä on ollut jonkinlainen tahtotila muodostaa tällainen tuomioistuinjärjestelmä. Mutta toki näitä haasteita riittää, ja on ihan oikein, että edustaja Harakka, edustaja Rinne ja muut ovat kantaneet huolta siitä, että eduskunnassakin mahdollisimman moni valiokunta saa lausua ja tulee lausumaan tähän sopimukseen liittyen.

Kaiken kaikkiaan globalisaatiossahan on kysymys siitä, että sosiaaliset oikeudet pysyvät mukana. Näinhän ei ole aina käynyt. Niin kuin olemme hyvin nähneet, globalisaation hyödyt ovat joskus jääneet haittojen jalkoihin. Tämä keskustelu, jota nytkin käymme, on hyvin arvokas siltä kannalta, miten sosiaalioikeudet, tavallisten ihmisten oikeudet, työelämän oikeudet mutta samalla julkisen sektorin eli viime kädessä Suomen valtion oikeudet ja Suomen etu toteutuvat. Ne eivät saa olla kauppatavaraa, ja toivottavasti näin ei olekaan.

Mutta sitten näihin positiivisiin puoliin:

Täällä on tullut esille, että Suomen vienti Kanadasta on vain ja ainoastaan luokkaa 400 miljoonaa euroa. Se on todella vähän. Jos me ajattelemme sitä osaamista ja ihan meidän maantieteellistä sijaintiamme, niin meillä on Kanadan kanssa todella paljon yhteistä. Voi sanoa, että ei ole kovin montaa sellaista kansallisuutta kuin kanadalaiset, joiden kanssa suomalaisten on helppo hengittää ja olla ja puhua vaikeistakin asioista, ja, silloin kun se on kunnossa, yleensä on myös helppo käydä kauppaa ja tehdä muutakin kanssakäymistä. Tämän takia olin hyvin iloinen siitä — ja tuossa totesinkin ministeri Mykkäselle, että arvostan kovasti sitä — että hän on ottanut tämän sopimuksen asiakseen, käynyt Kanadassa, ja kuten tänään huomasimme, hän oli oikein hyvin valmistautunut tähän keskusteluun, ja siitä iso kiitos.

Mutta jos ja kun katsoo Suomen haasteita tällä hetkellä kansainvälisessä kaupassa, Kanadasta saamme vastauksia ja kaikuja aika moneen asiaan. Nostan nyt esille muutamia niistä:

Me puhumme paljon arktisesta yhteistyöstä, siihen liittyvästä osaamisesta, viennistä, mutta samalla tuskailemme, miten vaikeaa pienestä Suomesta on päästä Pohjois-Amerikkaan, Kanadaan — puhumattakaan Yhdysvalloista. Näen, että Suomi nyt johtoasemassa arktisessa toiminnassa voi hyvinkin samalla edesauttaa sitä, että suhteemme Kanadaan tulee nousemaan ei pelkästään olemassa olevassa arktisessa osaamisessa vaan myös tutkimuksessa ja kehityksessä, siihen liittyvässä ympäristöosaamisessa, ja voimme tehdä hyvin paljon konkreettisia yhteisiä asioita, esimerkkinä biotalous eli suomeksi sanottuna selluteollisuus, siihen liittyvät jatkojalosteet, metsäteollisuus — kun itsekin olin Ottawassa viime keväänä perustuslakivaliokunnan kanssa, niin kyllä täytyy sanoa, että vähän pahaa teki

se, että meillä on siellä yksi suurlähettiläs ja luokkaa yksi lähetetty diplomaatti plus muu henkilökunta tekemässä koko tätäkin arvoketjua Suomesta Kanadan markkinoille, ja voin sanoa, että ei toimi — ja tämän lisäksi alkutuotanto, puurakentaminen, oikeastaan se kaikki, mistä me täälläkin olemme puhuneet viime aikoina eli se, mistä Suomi saa tuloja, jotta tämä hyvinvointivaltio pystytään rahoittamaan.

15.48 **Satu Taavitsainen sd:** Arvoisa puhemies! Minua huolestuttaa, sisältääkö tämä CETA-sopimus sellaisia niin sanottuja pienellä präntättyjä tekstejä, jotka kumoavat ne hyvät tavoitteet, joita varmasti sekä Suomella, EU:lla että Kanadalla mitä ilmeisimmin on. Mielestäni on tiedostettava, että tämänkaltaisiin sopimuksiin voi aina sisältyä riskejä, jotka on tarkkaan käytävä läpi ennen kuin sopimus voidaan hyväksyä. Sopimuksessa ei saa olla mitään sellaista, jolla alennetaan suomalaisia sosiaalisia, työelämän tai ympäristön standardeja. Niiden tulee olla meidän kansallisissa käsissämme.

Vapaakauppaneuvotteluissa meille suomalaisille on tärkeää, että julkiset palvelut jätetään kokonaan neuvottelujen ulkopuolelle samalla, kun helpotetaan kaupankäyntiä yksityisellä sektorilla tarkasti säännellyissä rajoissa. Yksityisen sektorin vapaakaupan ehdoissa Suomelle varmasti yksi tärkeimmistä asioista on velvoite noudattaa kaikkia työntekijöiden perusoikeuksia, jotka on sovittu kansainvälisessä työjärjestössä ILOssa. Tämä velvoite on sisältynyt kaikkiin EU:n sopimuksiin. Suomen tavoitteen tulee olla, että EU:n ja Kanadan sekä mahdollisesti joskus tulevaisuudessa USA:n välisissä sopimuksissa mentäisiin vielä astetta pidemmälle ja tehtäisiin rikkomuksista sanktioituja. Tälle tavoitteelle on käsittääkseni sekä Euroopan parlamentin että USA:nkin kongressin tuki, Kanadasta en tiedä. Toivon, että myös Suomen hallitus ja Euroopan komissio sitä tukevat.

Arvoisa puhemies! Olemme ottaneet tässä keskustelussa monia riskejä esille. Toivon ministerin ottavan ne hyvin vakavasti. Eivät nämä vapaakauppasopimukset tietenkään pelkästään huonoja ole. Ne voivat tuoda meille kaupallista kasvua ja sitä myöten työtä suomalaisille. Ehkä saisimme sopimuksen myötä myytyä helpommin Kanadalle suomalaisia, maailman parhaita jäänmurtajia. Korea-sopimuksen vaikutuksista on tehty Euroopan komissiossa analyysi, jossa negatiiviset vaikutukset on osoitettu pieniksi samalla, kun esimerkiksi Suomen vienti Koreaan on kasvanut sopimuksen johdosta 37 prosenttia vahvistaen näin vientisektorin työllisyyttämme.

Herkkä asia on kaupan vapauttaminen sellaisten maiden kanssa, joissa sosiaaliset standardit ovat hyvin alhaiset. Näiltä mailta tulee vaatia huomattavia parannuksia standardeihin ehtona kaupan vapauttamiselle. Näin toimittiin EU—Vietnam-sopimuksessa. Jos ihmisoikeuksia ei turvata, tällöin pitää perua koko sopimus. Toisaalta esimerkiksi Kolumbia-sopimuksen yhteydessä ei juurikaan vaadittu parannuksia, vaikka maan ay-tilanne oli järkyttävä. Ja Guatemalalle EU myönsi GSP+-kauppaetuudet samalla, kun maassa tapettiin ammattiyhdistysaktiiveja. Näiden kokemusten vuoksi Suomen on vaadittava työelämäasioiden parempaa huomioimista EU:n kauppapolitiikassa.

Tässä Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisessä talous- ja kauppasopimuksessa on siis kannatettavien asioiden lisäksi useita kinkkisiä asioita, joita eduskunnan valiokuntien on tarkkaan arvioitava. Tämän vuoksi kannatan Timo Harakan tekemää esitystä valiokuntakäsittelyn laajentamiseksi.

15.52 **Leena Meri ps:** Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin edustaja Skinnarin — hän onkin nyt lähtenyt — pohdintaa siitä, mikä olisi hyvä vaihtoehto sanalle "vapaakauppa", se voisi

olla esteetön kauppa, koska mikään kauppa ei tietenkään voi olla täysin vapaata, aina on kuitenkin lainsäädännöllisiä rajoituksia. Tämä tämmöisenä ajatuksena. Hän kertoi perustuslakivaliokunnan vierailusta Kanadassa, ja täytyy itsekin todeta, että se tuntui hyvin veljeskansalta siinä mielessä, että siellä oli jotain semmoista suomalaisuuden tunnetta. Ehkä siinä mielessä en jaa sitä huolta, että tässä sopimuksessa meillä olisi erityisiä huolia vastasopimuspuolen eli Kanadan esimerkiksi työoloista ja työoikeudesta. Ei ainakaan itselläni ole tietoa tällaisesta — saa sivistää, jos olen väärässä.

Hyviä puolia tässä tietysti on se, että jos ajatellaan yrityksiä ja sitä, kuinka paljon he kamppailevat tullien ja erilaisten standardien kanssa, niin se on hyvä asia, että se helpottuu ja näitä esteitä poistetaan. Kuten ministeri Mykkänen kertoi, niin muun muassa biotaloudessa ja metsänhoidossa on potentiaalia paljonkin. Tämä on tietysti hyvä asia, siinä ei mitään.

Mutta näitä vakavia huolia on tietysti täällä käsitelty tänään monissa puheenvuoroissa, ja ne on syytä ottaa huolella tarkasteluun ja keskusteluun. Minulle ei ainakaan itselleni riitä, niin kuin täällä joillekin, että ministeri nyt vakuutti, että näitä tulkitaan näin ja tämä nyt on näin. Ei se nyt ehkä ihan riitä. Kyllähän meidän täytyy täällä eduskunnassa saada tutkia ne asiat ja kuulla asiantuntijoita ja selvittää asiat varmuudella, eikä niin, että joku vain meille täältä aitiosta nyt sen vakuuttaa ja tämä on sitten sillä selvä, ja kun siihen vuosien päästä palataan, että eikö se ollutkaan näin kuin ministeri vakuutti, niin no, ministeri onkin ehkä jossakin Brysselissä sillä hetkellä, ja siinä sitten mietitään, että mites näin kävi.

Meidän tulee olla aina huolissamme siitä, jos me viemme päätösvaltaa pois Suomelta ja itsenäiseltä valtiolta. Sen takia en oikein ymmärtänyt, kun täällä jotkut henkilöt puhuivat siitä, että protektionismi tai nationalismi nostaa päätään, mutta sitten samaan aikaan jopa samoilta henkilöiltä saattaa tulla semmoisia keskusteluita, että on hyvä varmistaa, että päätösvalta pysyy meidän käsissämme ja minkälaiset ne oikeusturvan takeet ovat. Jotenkin se tuntuu hieman ristiriitaiselta. Toisaalta myös aina, kun teemme sopimuksia — joka ikinen meistä kun tekee sopimuksen — niin totta kai katsotaan, että se on itsellekin sopiva. Eihän siinä nyt olisi mitään järkeä, että minä vaikka edustan jotakin porukkaa ja minä menen sinne sopimaan ja minä sitten ilmoitan, että minä suostuin kaikkeen, mitä ne toiset sanoivat, ja eikö se ole hienoa, etten minä vain vaikuta mitenkään hankalalta. Tämän minä nyt halusin problematisoida, kun minua häiritsee se, ettei saisi pitää omaa puoltansa ja ajaa kansallista etua, että sekin on nyt jo jotenkin epämuodikasta ja ei niinkään huudossa oleva asia.

Minä olen ihan samaa mieltä siitä, että tämä pitäisi laajasti nyt valiokunnissa käsitellä juuri siksi, kuten sanoin, että minulle ei riitä se, että ministeri vakuuttaa, ettei tässä tule soten kanssa ongelmia eikä ympäristönsuojelullisia ongelmia. Minä haluan siitä kunnon selvityksen, ja minusta voi olla hyvinkin laaja tämä käsittely. Täällä toivottiin, että tämä pitäisi saada pikaisesti läpi, mutta jos tämä nyt pitää paikkansa — oliko edustaja Arhinmäki, joka puhui jopa puolestatoista vuodesta, jonka saattaa kestää tämä Belgian pyyntö EU-lainsäädännön tulkinnasta — niin ei meillä mitään hengenhätää varmaankaan ole ja meillä on todellakin mahdollisuus tämä rauhassa tutkia.

Harmi, etten saanut vastausta ministeriltä siihen, kun minua aidosti kiinnostaa ja meillä on ollut perustuslakivaliokunnassakin esillä vapaakauppasopimusten yhteydessä julkisuus. Suomessahan meillä ovat hyvinkin julkisia tuomioistuimen käsittelyt ja asiakirjat, ja en saanut vastausta siihen, miten media ja muut saavat tietoa ja saako henkilö itsekin riittävästi tietoa. Meille asianosaisjulkisuus on itsestään selvää, mutta minä en ole täysin vakuuttunut, että se on kaikissa muissa maissa täysin selvää, että tiedät edes itse asianosaise-

na, mitä kaikkia asiakirjoja siellä on päätöksenteon takana, ja pystyt niitä sitten millään tavoin kommentoimaan.

Joissakin puheenvuoroissa otettiin vielä erikseen esille ympäristönsuojelu. Olen kyllä ihan samaa mieltä: ainakin kun tätä hallituksen esitystä katsoo, niin täällä on hyvin tämmöistä "toivotaan ja sitoudutaan ja tunnustetaan erilaisia ympäristönsuojelun tasoja". Se on tietysti tämmöistä, mikä kuulostaa hirveän hienolta, mutta sitten kun me pääsemme sinne käytäntöön, niin meillä on kyllä Suomestakin ihan itsellämme esimerkkejä esimerkiksi juuri kaivosteollisuudesta. Minä yhdyn siihen, mitä olikohan nyt vihreiden edustaja Karimäki, joka sanoi, että meillä on yksi maailman liberaaleimmista kaivoslaeista. Se on kyllä totta, että meillä on niin kuin ovet levällään, että tervetuloa hyödyntämään suomalaista maata. Kyllä me voisimme joskus vähän miettiä enemmän sitä kansallista etua. On ihan hienoa ja järkevää tehdä yhteistyötä ja edistää vientiä ja tuontia, mutta kyllä siinä saa itseänsäkin ajatella, ei tarvitse sitä hävetä. Sen takia minä toivoisin, että lopetettaisiin joka asiassa se hokeminen, ettei saisi ajatella omia etujaan, kun joka ikisessä sopimuksessa se toinen osapuoli katsoo, että se on myös sille kohtuullinen.

15.58 **Maarit Feldt-Ranta sd:** Arvoisa puhemies! Herr talman! Pidän järkevänä, että edistetään pyrkimyksiä luoda monenväliset puitteet sellaisille kansainvälisille investoinneille, jotka vastaavat sekä kehittyvien maiden että teollisuusmaiden intressejä mutta jotka kunnioittavat kansainvälisiä sopimuksia ympäristöstä, reilusta työstä ja ihmisoikeuksista. Tähän CETA-sopimukseen liittyy hyötyjä, mutta siihen liittyy myös suuria riskejä erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden, ympäristön ja reilun työelämän osalta. Edustaja Hoskonen täällä totesi omassa puheenvuorossaan, että kauppaan sisältyy aina riskejä, mutta meidän, Suomen kansan edustajien, täytyy tietysti miettiä veronmaksajien, kansalaisten, kannalta näitä riskejä ennen kuin teemme päätöksiä, ettemme sitoudu sellaisiin sopimuksiin, joilla otamme veronmaksajien edustajina ison riskin, tai tiedämme, minkälaista riskiä olemme ottamassa. Itseäni eniten huolestuttaa tässä sopimuksessa siihen sisältyvä peruuttamattomuus.

Arvoisa puhemies! On totta, että sopimus ei estä kansallisen lainsäädännön muuttamista ja sen kattamien palvelujen poistamista markkinoilta ja ottamasta takaisin julkiseen tuotantoon. Näin ollen Suomi voisi edelleen päättää julkisten palveluiden, esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden, järjestämistavasta ja rahoituksesta, mutta tämä olisi tehtävä investoijien kohtelusta annettujen määräysten puitteissa, ja nämä uudet päätökset voivat johtaa korvausvaateisiin. Palvelujärjestelmän muutoksista voi syntyä markkinoilla jo oleville yksityisille toimijoille mahdollisuus hakea korvauksia tuotto-odotusten muuttuessa tai poistuessa kokonaan.

Arvoisa puhemies! Pidän siis isoimpana ongelmana sitä, että sopimukseen sisältyvä investointisuoja tekee kaikista markkinaistamisaskeleiden peruuttamisista käytännössä lähes mahdotonta. Itse en voi ajatella ottavani avointa vekseliä, jonka hintalappua en tiedä, ja itse en ajattele, että kansanedustajana voisin veronmaksajien edustajana sellaista riskiä avoimesti ottaa. Tämän ja muiden riskien minimoimiseksi esitys on syytä läpivalaista erittäin tarkasti eduskuntakäsittelyssä, ja kannatan myös siitä syystä edustaja Harakan tekemää esitystä laajasta valiokuntakäsittelystä.

16.01 **Lea Mäkipää sin:** Arvoisa puhemies! Belgiassahan kävi viime lokakuussa niin, että Vallonian alueparlamentti nousi vastustamaan EU:n ja Kanadan CETA-sopimusta, ja

perusteenahan oli tämä maatalousväestön työpaikkojen turvaaminen. Työllisyys- ja työoikeudet saattavat olla yksi kiistakapula. En tiedä, koska en ole lukenut tätä, ja täällä kaikki ovat melko epävarmoja. Kanadaan vienti ja Kanadasta tuonti oli viime vuoden osalta suunnilleen 400 miljoonaa euroa. Eilen käytiin keskustelua Suomen heikoista viennin edellytyksistä. Kun tiedämme, että Euroopassa on noin 500 miljoonaa asukasta, jotka kilpailevat EU:n ja Kanadan kanssa, ja Kanadassa on taas vajaat 40 miljoonaa asukasta, niin nyt kyllä sitten Suomessa tarvitaan niitä voimakkaita vienninedistämismiehiä ja -naisia, jotta päästäisiin tästä yhteisestä kakusta osalliseksi. Ainakin minä olen hyvin epävarma vielä tästä koko sopimuksesta: mitä hyvää siinä on, onko siinä enempi hyvää kuin pahaa. Kun valiokunnassa käydään keskustelua, jokainen voi sitten painaa sitä oikeata nappia tulevaisuudessa. Tämä ihan lyhyesti.

Riksdagen avslutade debatten och avbröt behandlingen av ärendet.